

LT

LT

LT

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 5.11.2008
KOM(2008) 543 galutinis

2008/0211 (COD)

Pasiūlymas

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA

dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos

(pateikta Komisijos)

{SEK(2008) 2410}

{SEK(2008) 2411}

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

1) PASIŪLYMO APLINKYBĖS

Pasiūlymo pagrindas ir tikslai

Direktyva 86/609/EEB dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos buvo priimta siekiant suderinti Europos Sąjungos šalių praktiką eksperimentų su gyvūnais srityje. Tačiau dėl įvairių šiuo metu galiojančios direktyvos trūkumų kelios valstybės narės savo nacionaliniuose teisės aktuose, kuriais įgyvendinama direktyva, nustatė gerokai platesnio masto priemones, o kitos taiko tik būtiniausias taisykles. Tokie skirtumai turi būti pašalinti, siekiant užtikrinti, kad būtų atkurti vidaus rinkos tikslai. Šio pasiūlymo tikslas – visos Europos Sąjungos pramonės įmonėms ir mokslinių tyrimų bendruomenei užtikrinti vienodas sąlygas ir kartu sustiprinti mokslinėse procedūrose tebenaudojamų gyvūnų apsaugą, kaip numatyta EB sutarties protokole dėl gyvūnų gerovės¹. Šis pasiūlymas padeda įgyvendinti bendrą Komisijos strategiją dėl eksperimentų su gyvūnais ir kartu aktyviau skatina kurti, tvirtinti, pripažinti ir įgyvendinti alternatyvius metodus. Be to, tai yra tvirtas pagrindas visiškai įgyvendinti „trijų R“² (angl. *Replacement, Reduction and Refinement* – gyvūnų naudojimo pakeitimas, mažinimas ir jo sąlygų gerinimas) principą eksperimentuose su gyvūnais.

Bendrosios aplinkybės

ES–27 mokslinėse procedūrose kasmet panaudojama apie 12 mln. gyvūnų³. Reikėtų imtis visų priemonių, kad eksperimentuose naudojamų gyvūnų skaičius būtų kuo labiau sumažintas. Pragmatiškiausias būdas mažinti eksperimentų su gyvūnais skaičių – diegti alternatyvius metodus, nes dėl dabartinio mokslinių žinių lygio dar negalima visiškai atsisakyti eksperimentų su gyvūnais⁴. Todėl būtina užtikrinti, kad gyvūnams, kurie vis dar naudojami eksperimentuose dėl teisėtų priežasčių, būtų užtikrinta didžiausia su eksperimento tikslais deranti apsauga ir gerovė.

Moksliniai faktai, kuriais remiantis buvo parengta Direktyva 86/609/EEB, yra daugiau kaip 20 metų senumo. Daugelis nuostatų paseno, taigi direktyva neatspindi

¹ OL C 340, 1997 11 10, p. 110.

² „Trijų R“ principą 1959 m. sukūrė W.M.S. Russel ir R.L. Burch, ir dabar tai yra viso pasaulio mokslininkų, akademinės bendruomenės ir pramonės įmonių visuotinai pripažįstamas principas, kuris taikomas gyvūnų naudojimo mokslinėse procedūrose srityje.

³ 12,1 mln. gyvūnų ES–25 2005 m., Komisijos ataskaita „Europos Sąjungos valstybėse narėse bandymams ir kitiems mokslo tikslams naudojamų gyvūnų statistikos ataskaita“, COM (2007) 675.

⁴ Žr. A. P. Worth, M. Balls (red.), „Alternatyvūs cheminių medžiagų bandymo metodai (nenaudojant gyvūnų): dabartinė padėtis ir ateities perspektyvos“ (angl. *Alternative (Non-animal) Methods for chemicals testing: Current status and Future Prospects*) – Europos alternatyvių metodų patvirtinimo centro (angl. *European Centre for the Validation of Alternative Methods*, ECVAM) ir šio centro cheminių medžiagų darbo grupės parengta ataskaita. ATLA 30, 1 priedas, 2002 m. liepos mėn., ir 2004 m. sausio 8 d. Toksiškumo, ekotoksiškumo ir aplinkos mokslinio komiteto (angl. *Scientific Committee on Toxicity, Ecotoxicity and Environment*, CSTEE) nuomonė (nuomonė apie Didžiosios Britanijos sąjungos prieš vivisekciją (BUAV) ir Europos koalicijos dėl eksperimentų su gyvūnais nutraukimo (ECEAE) ataskaitą „Perspektyvos – veiksmai siekiant užbaigti toksiškumo bandymus su gyvūnais“).

nei šiuolaikinių metodų eksperimentų su gyvūnais srityje, nei naujausių gyvūnų gerovės srities laimėjimų. Be to, direktyva parengta pagal tarptautinės konvencijos redakciją, taigi tam tikrų nuostatų redakcija yra labiau politinė, o ne reglamentuojanti. Daugelį nuostatų galima suprasti įvairiai, be to, jose teikiamos gairės, o ne derinami reikalavimai.

Priešingai direktyvos tikslams, dėl minėtų veiksnių buvo iškreipta vidaus rinka ir atsirado daug valstybėse narėse taikomų teisės aktų skirtumų. Be to, kai kurios galiojančios nuostatos yra dviprasmiškos ir nenuoseklios, todėl kyla perkėlimo į nacionalinius teisės aktus ir atitikties sunkumų.

Etiniai gyvūnų naudojimo aspektai darosi vis aktualesni, todėl gyvūnų gerovei teikiama vis didesnė svarba, ir tai jau virto Europos visuomenės „kultūriniu požiūriu“. Į tai atsižvelgiama EB sutarties protokole dėl gyvūnų apsaugos ir gerovės, kuriame pripažįstama, kad gyvūnai yra jaučiantys sutvėrimai. Pagal jį reikalaujama, kad Bendrija ir valstybės narės tinkamai atsižvelgtų į gyvūnų gerovę. Tačiau dabartinės direktyvos nuostatos nebeatitinka šio įpareigojimo.

Visuomenė vis geriau informuojama apie gyvūnų gerovę, ir šis klausimas jai darosi vis aktualesnis. Remiantis paskutinėmis nuomonės apklausomis ir viešųjų konsultacijų rezultatais, aiškiai matyti, kad visuomenė domisi šia sritimi – dvi iš trijų didžiausių viešųjų konsultacijų, kurias Europos Komisija kada nors buvo surengusi įvairiose savo politinės veiklos srityse, buvo susijusios su gyvūnų gerove⁵. Galiojančiose priemonėse nepakankamai atsižvelgiama į šiuos lūkesčius ir neužtikrinamas patenkinamas skaidrumo lygis šioje itin prieštaringoje srityje.

Kitos Bendrijos politikos kryptys ir teisinės priemonės, kaip antai REACH⁶, gali padaryti laikiną neigiamą poveikį, t. y. gali padidėti gyvūnų naudojimas reglamentuojamuose bandymuose (nors jau patvirtintos nuostatos, kuriomis siekiama išvengti nereikalingų bandymų). Dėl šios priežasties ir atsižvelgiant į Kosmetikos direktyvos⁷ nuostatas, būtina neatidėliotinai mažinti mūsų priklausomybę nuo eksperimentų su gyvūnais. Galutinis tikslas turėtų būti visiškai pakeisti eksperimentų su gyvūnais naudojimą kitais metodais. Alternatyvūs metodai naudingi ne tik gyvūnų gerovės požiūriu – juos taikant galima gauti patikimos informacijos, nes naudojami moderniausi bandymai, kurių kokybė tikrinama ir kuriuos atlikti galima greičiau ir pigiau nei įprastinius bandymus, kuriems naudojami gyvūnai.

Direktyvoje 86/609/EEB skatinama kurti bandymų su gyvūnais alternatyvas. Pavyzdžiui, 1991 m. Komisija įsteigė Europos alternatyvių metodų patvirtinimo centrą⁸ prie Komisijos Jungtinio tyrimų centro. Siekiant paspartinti pažangą šioje srityje, šiame pasiūlyme ypač akcentuojama būtinybė papildyti šią struktūrą, nustatant tam tikras alternatyvių metodų taikymo skatinimo priemones. Tačiau kartu pažymima, kad poreikiai vykdyti reglamentuojamus bandymus nustatomi ir

⁵ Per konsultacijas dėl kilmės ženklinimo („pagaminta“) reglamento gauta 166 680 atsakymų, per konsultacijas dėl Bendrijos veiksmų plano dėl gyvūnų gerovės ir apsaugos – 44 514 atsakymų, o per konsultacijas dėl Direktyvos 86/609/EEB persvarstymo – 42 655 atsakymai.

⁶ Reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų.

⁷ Direktyva 76/768/EEB ir jos septintasis pakeitimas, atliktas priėmus Direktyvą 2003/15/EB.

⁸ SEC (91) 1794.

apibrėžiami pagal kitus teisės aktus. Šios alternatyvių metodų taikymo skatinimo priemonės – tai ir bendras reikalavimas taikyti alternatyvius metodus, kai tik jie atsiranda, ir konkrečios priemonės, kuriomis siekiama skatinti kurti, tvirtinti ir pripažinti alternatyvius metodus (taip pat ir tarptautiniu lygiu). Apskritai pasiūlyme reikalaujama, kad rengiant Bendrijos priemones dėl žmonių ir gyvūnų sveikatos bei saugos ir aplinkos apsaugos būtų griežtai laikomasi „trijų R“ principo.

Tačiau gyvūnų naudojimas mokslinėse procedūrose tebėra būtinas, nes tik taip galima užtikrinti tinkamą žmonių, gyvūnų ir aplinkos apsaugos lygį ir sukaupti daugiau žinių, kurios padės gerinti žmonių ir gyvūnų sveikatą ir gerovę^{9,10}. Esama svarių argumentų, dėl kurių reikėtų diferencijuoti gyvūnų naudojimą atsižvelgiant į gyvūnų rūšis, visų pirma dėl jų genetinio artumo žmonėms. Nors dėl nežmoginių primatų artumo žmonėms tam tikros iš šių rūšių vienintelės tinka tam tikrų kategorijų bandymams, ši diferencijavimą remia mokslas, todėl į jį reikėtų atsižvelgti.

Todėl, laikantis ankstesnių išsipareigojimų¹¹, į pasiūlymą įtrauktos tam tikros nuostatos, kuriomis siekiama sumažinti nežmoginių primatų naudojimą iki absoliutaus minimumo. Nustatytas reikalavimas, kad tais atvejais, kai nežmoginiai primatai yra vienintelė bandymams tinkama gyvūnų rūšis, jų naudojimas nuodugnai svarstomas kiekvienu atveju atskirai. Pasiūlyme apribojamas nežmoginių primatų naudojimas: jame numatytas draudimas naudoti žmogines beždžiones, o kitų rūšių nežmoginius primatus leidžiama naudoti tik specialiose taikymo srityse. Be to, nustatyti griežti reikalavimai dėl gyvūnų kilmės ir numatytos specialios stebėsenos priemonės, kurių tikslas – užtikrinti siūlomų priemonių veiksmingumą ir galiausiai padėti visai atsisakyti nežmoginių primatų naudojimo mokslinėse procedūrose. Tačiau pasiūlyme pažymima, kad dėl dabartinių mokslinių žinių lygio artimiausiu metu mums nepavyks pasiekti šio tikslo¹².

Komisija yra EB sutarčių sergėtoja, todėl ji taip pat turi užtikrinti, kad Bendrijos teisės aktai būtų tinkamai įgyvendinami ir kad būtų tinkamai atliekama jų įgyvendinimo kontrolė. Galiojanti direktyva sulaukė kritikos dėl vykdymo, skaidrumo ir viešojo atskaitingumo. Siekiant pašalinti šiuos trūkumus, pasiūlyme numatoma griežtinti nacionalines patikras – taip siekiama ne tik užtikrinti nuostatų laikymąsi, bet ir skatinti dalijimąsi gerąja patirtimi bei „trijų R“ principo įgyvendinimą. Be to, Komisija gali atlikti konstruktyvų vaidmenį, t. y. prireikus ji gali padėti nacionalinėms tikrinimo sistemoms atlikti savo užduotis.

⁹ 2004 m. sausio 8 d. Toksiškumo, ekotoksiškumo ir aplinkos mokslinio komiteto priimta nuomonė apie BUAU-ECEAE ataskaitą „Perspektyvos – veiksmai siekiant užbaigti toksiškumo bandymus su gyvūnais“, http://ec.europa.eu/health/ph_risk/committees/sct/documents/out217_en.pdf.

¹⁰ 2005 m. lapkričio 25 d. priimta Pavojų sveikatai ir aplinkai mokslinio komiteto nuomonė „Endokrininę sistemą ardančios cheminės medžiagos: bandymo būdai nenaudojant gyvūnų“ (angl. *Endocrine Disrupting Chemicals: a Non-animal Testing Approach*), http://ec.europa.eu/health/ph_risk/committees/04_scher/docs/scher_o_015.pdf.

¹¹ 1998 m. kovo 23 d. Tarybos sprendimo 1999/575/EB dėl Bendrijos Europos eksperimentams ir kitiems moksliniams tikslams naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos konvencijos patvirtinimo 3 ir 4 konstatuojamosios dalys.

¹² 2002 m. balandžio 4–5 d. priimtas Mokslo iniciatyvinio komiteto pareiškimas „Būtinybė naudoti nežmoginius primatus biomediciniuose tyrimuose“ (angl. *The need for non-human primates in biomedical research*), http://europa.eu.int/comm/food/fs/sc/ssc/out253_en.pdf.

Pasiūlymo srityje galiojančios nuostatos

Pasiūlymas grindžiamas galiojančiomis Direktyvos 86/609/EEB nuostatomis. Juo siekiama pašalinti spragas ir dviprasmybes, užtikrinti nuostatų nuoseklumą ir suderinti jas su geresnio reglamentavimo Bendrijos standartais. Labiausiai vidaus rinką iškraipiusios galiojančios nuostatos, t. y. leidimų išdavimo, gyvūnų laikymo ir priežiūros reikalavimai, buvo patikslintos, siekiant užtikrinti, kad visoje Europos Sąjungoje būtų taikomi suderinti tikslai ir būtiniausi standartai.

2006 m. birželio mėn. prie Europos Tarybos konvencijos (ETS 123) pridėtos laikymo ir priežiūros gairės, remiant Bendrijai, buvo visiškai persvarstytos. Laikantis Bendrijos tarptautinių išipareigojimų įgyvendinti šias persvarstytas gaires, šių gairių dalys bus įtrauktos į šį pasiūlymą kaip būtiniausi standartai.

Derėjimas su kitomis Europos Sąjungos politikos sritimis ir tikslais

ES politikos sritys ir tikslai

Pasiūlymas, kurio tikslas – suderinti ir suvienodinti ES šalių praktiką gyvūnų veisimo, laikymo ir naudojimo mokslinėse procedūrose srityje, atitinka EB sutarties 95 straipsnyje nustatytus tikslus. Jį rengiant atsižvelgta į valstybių narių infrastruktūros įvairovę ir, laikantis Bendrijos subsidiarumo principo, numatytos pakankamai lanksčios sąlygos, kad galėtų būti taikomos nacionalinės įgyvendinimo priemonės. Optimaliai įgyvendinant šį pasiūlymą nacionaliniu lygmeniu, t. y. taikant nustatytą gerąją patirtį, atsiras daugiau galimybių mažinti nereikalingą biurokratiją ir administracines išlaidas.

Pagal Lisabonos darbotvarkės tikslus pasiūlymas pagrįstas galimos veiksmų ėmimosi arba veiksmų nebuvimo naudos ir išlaidų analize, taip pat jį rengiant atsižvelgta į visos Bendrijos ekonominę ir socialinę raidą. Be to, numatytos specialios priemonės administracinių procedūrų sklandumui užtikrinti, kurios taip padeda siekti Lisabonos darbotvarkės tikslų. Siekiant pusiausvyros, pasiūlyme numatyta skatinti Europos mokslinių tyrimų plėtrą ir konkurencingumą ir kartu griežtai reikalaujama, kad būtų paisoma gyvūnų gerovės.

Pasiūlyme numatyta įdiegti tinkamą suderintą sistemą, kuri palengvintų mokslinių tyrimų projektų vykdymą visoje ES, ypač – mokslinius tyrimus vykdančių darbuotojų judumą. Šiuo tikslu nustatyti būtiniausi mokymo standartai. Pasiūlyme taip pat daug dėmesio skiriama svarbiam Bendrijos bendrųjų mokslinių tyrimų programų aspektui – alternatyvių metodų kūrimui ir tvirtinimui.

Be to, Komisijai tenka svarbi atsakomybė užtikrinti, kad naujas gyvūnų gerovės standartus reglamentuojantis teisės aktas būtų pagrįstas besivystančiomis mokslinėmis žiniomis ir dabartine gerąja praktika. Įgyvendinant šią politiką, 2002 m. buvo įsteigta Europos maisto saugos tarnyba (EMST)¹³, kuri yra nepriklausomas mokslinis Europos Komisijos rizikos vertinimo, konsultacijų, informacijos ir informavimo apie riziką šaltinis. EMST kompetencijai taip pat priskirti ir moksliniai gyvūnų gerovės klausimai, kuriuos sprendžia Gyvūnų sveikatos ir gerovės specialistų grupė (GSGSG). GSGSG pateiktomis rekomendacijomis pagrįsta daug konkrečių

¹³ Tarybos reglamentas (EB) Nr. 178/2002, įsteigiantis Europos maisto saugos tarnybą.

priemonių. Reikalavimai reguliariai persvarstyti šias nuostatas palengvins naujausių mokslinių žinių įtraukimą.

Pasiūlyme, kaip ir į kitų Bendrijos politikos krypties teisės aktuose, įtvirtintas „trijų R“ principas. Reikalavimas pakeisti gyvūnų naudojimą mokslinėse procedūrose, jį mažinti ir gerinti šio naudojimo sąlygas pabrėžiamas daugelyje kitų Bendrijos teisės aktų, kaip antai Direktyva 98/8/EB dėl biocidinių produktų, Direktyva 1999/45/EB dėl pavojingų preparatų, septintasis Direktyvos 76/768/EEB pakeitimas, o pastaruoju metu – ir Reglamente (EB) Nr. 1907/2006 (REACH)^{14, 15, 16, 17}.

Alternatyvių metodų srityje pasiūlymas padės lengviau plėtoti „Europos partnerystę siekiant skatinti bandymams su gyvūnais alternatyvius metodus“ (EPAA)¹⁸, kurią Komisija ir pramonė atstovai pradėjo 2006 m., kad paskatintų bandymams su gyvūnais alternatyvių metodų naudojimą.

Galiausiai pasiūlymas visiškai atitinka naujausią Bendrijos veiksmų planą dėl gyvūnų gerovės¹⁹, kuriame šis pasiūlymas numatytas kaip vienas iš specialiųjų veiksmų. Europos Parlamentas dar kartą paragino Komisijai kuo skubiau pateikti pasiūlymą persvarstyti Direktyvą 86/609/EEB²⁰.

2) KONSULTACIJOS SU SUINTERESUOTOSIOMIS ŠALIMIS IR POVEIKIO VERTINIMAS

Konsultacijos su suinteresuotosiomis šalimis

Konsultacijų metodai, pagrindiniai tiriamieji sektoriai ir bendras respondentų apibūdinimas

Suinteresuotosios grupės nuo pat pradžių aktyviai dalyvavo rengiant šį pasiūlymą: Komisija sudarė Techninių ekspertų darbo grupę (TEDG), vyko dvišalės konsultacijos su įvairiomis suinteresuotosiomis grupėmis, taip pat viešos konsultacijos internete. TEDG pateikti dokumentai taip pat buvo plačiai išplatinti mokslinių tyrimų bendruomenės ir pramonės atstovams, siekiant gauti kuo daugiau atsakymų. 2006 m. Komisija internete surengė viešąsias konsultacijas, skirtas plačiajai visuomenei, šios srities ekspertams ir suinteresuotosioms šalims²¹.

Atsakymų santrauka ir kaip į juos buvo atsižvelgta

Konsultacijų su piliečiais rezultatai pagrįsti piliečių, kurie domėjosi konsultacijų dalyku ir savo iniciatyva užpildė klausimyną, atsakymais. Todėl rezultatai

¹⁴ OL L 123, 1998 4 24, p. 1–63.

¹⁵ OL L 200, 1999 7 30, p. 1–68.

¹⁶ Direktyva 2003/15/EB, OL L 66, 2003 3 11, p. 26.

¹⁷ OL L 396, 2006 12 30, p. 1–849.

¹⁸ http://ec.europa.eu/enterprise/epaa/index_en.htm

¹⁹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Bendrijos veiksmų plano dėl gyvūnų apsaugos ir gerovės 2006–2010 m., COM (2006) 13 galutinis, 2006 1 23.

²⁰ Europos Parlamento rezoliucija 2006/2046(INI).

²¹ Paskelbta 2006 m. gruodžio mėn. Aplinkos generalinio direktorato interneto svetainėje adresu

http://ec.europa.eu/environment/chemicals/lab_animals/background_en.htm.

neprilygsta apklausų, kaip antai Eurobarometras, rezultatams. Tačiau gausus dalyvavimas aiškiai rodo visuomenės domėjimąsi šia sritimi. Didžioji dauguma respondentų remia priemones, kurios būtų įgyvendinamos ES lygiu gyvūnų gerovei didinti.

Konsultuojantis su ekspertais, gauta per 12 000 pastabų apie įvairias persvarstymo galimybes. Šios pastabos buvo nuodugniai išanalizuotos ir į jas buvo atsižvelgta rengiant teisės akto projektą, taip pat keičiant ir atnaujinant Komisijos poveikio vertinimą.

Tiriamųjų duomenų rinkimas ir naudojimas

Susijusios mokslinės sritys

Buvo kreiptasi į bandymų ir eksperimentų su gyvūnais, laboratorinių gyvūnų mokslo, gamtos mokslų (visų pirma biologijos, medicinos, farmakologijos, toksikologijos ir ekotoksikologijos), gyvūnų gerovės, etikos sričių ekspertus, laboratorinių gyvūnų veisėjus, laborantus ir veterinarijos gydytojus, gyvūnų elgesio specialistus, taip pat su šiomis sritimis susijusių teisinių ir ekonominių reikalų ekspertus, ir jie pateikė informacijos.

Naudota metodika

Pasiūlymas pagrįstas geriausiomis turimomis mokslo ir technikos žiniomis. Tokios žinios surinktos per išsamias konsultacijas su suinteresuotomis šalimis, įskaitant TEDG, viešąsias konsultacijas internete, ir pagal rangos sutartį atlikus išorės tyrimą, per kurį buvo įvertintas siūlomų priemonių socialinis ir ekonominis poveikis bei poveikis gyvūnų gerovei. Be to, buvo pateikti konkretūs moksliniai klausimai Europos maisto saugos tarnybos Gyvūnų sveikatos ir gerovės specialistų grupei ir jos pirmtakui – Gyvūnų sveikatos ir gerovės moksliniam komitetui (GSGMK).

Pagrindinės organizacijos ir ekspertai, su kuriais buvo konsultuotasi

Konsultacijose dalyvavo nacionalinės administracijos, pramonės asociacijos, gyvūnų gerovės organizacijos, pacientų organizacijos, mokslo ir tyrimų institutai, organizacijos, susijusios su „trijų R“ principo taikymu ir alternatyvių metodų kūrimu, Europos vaistų agentūra, Jungtinis tyrimų centras ir kitos Komisijos tarnybos, trečiųjų šalių nacionalinės administracijos ir laboratorinių gyvūnų veisėjai, taip pat daug kitų visoje Europoje veikiančių asociacijų.

Gautų ir panaudotų patarimų santrauka

Iš esmės sutarta, kad dabartinė direktyva paseno ir lėmė vidaus rinkos iškraipymą. Remiantis techniniais ir moksliniais patarimais parengtos pirminės priemonės. Šios priemonės buvo pristatytos plačiose konsultacijose, per kurias suinteresuotosios šalys aiškiai jas parėmė.

Tarp galimybių, kurių buvo atsisakyta atsižvelgus į gautas nuomones, buvo reikalavimas skelbti etinius vertinimus ir sistemingai atgaline data vertinti visus projektus, kuriuose naudojami gyvūnai. Šie reikalavimai buvo pakeisti reikalavimu pareiškėjui teikti netechninio pobūdžio santraukas ir atlikti vertinimą atgaline data, kiekvienu atskiru atveju atsižvelgus į jo būtinumą. Be to, buvo atsisakyta galimybės

sukurti visos ES duomenų bazę, kuri buvo numatyta kaip priemonė išvengti nereikalingo bandymų kartojimo.

Per konsultacijas suinteresuotosios šalys pritarė, kad būtų sukurta lanksti sistema, pagal kurią įgyvendinimo priemonės būtų nustatomos nacionaliniu lygmeniu.

Iš esmės sutarta, kad galiojanti direktyva turėtų būti persvarstyta ir į ją įtrauktos pagrindinės pateiktos nuostatos, pagal kurias nustatomi visai ES bendri tikslai ir principai, o išsamias atitinkamo administracinio lygmens priemones paliekama priimti valstybėms narėms.

Poveikio vertinimas

Buvo svarstomos tokios plataus pobūdžio galimybės (jis išdėstytos pagal reglamentavimo laipsnį):

- (1) Reguliavimo panaikinimas.
- (2) *Status quo* išlaikymas.
- (3) Galiojančių teisės aktų tobulinimas.
- (4) Savanoriški susitarimai kaip teisės aktų alternatyva.

Komisija atliko poveikio vertinimą, kuriame išsamiau aprašyti rezultatai dėl su šiuo pasiūlymu susijusio socialinio ir ekonominio poveikio, taip pat dėl poveikio gyvūnų gerovei, ir išsamiau aptartos politikos galimybės.

Šiuo metu Europos bendrijoje pramonės ir mokslinių tyrimų bendruomenės konkurencinė aplinka itin įvairi ir nevienoda. Vidaus rinkos veikimas daro poveikį šiems pagrindiniams ekonomikos subjektams:

- Rangos pagrindu dirbantys mokslinių tyrimų institutai, dėl išlaidų ar kompetencijos priežasčių atliekantys bandymus su gyvūnais kitoms įmonėms.
- Įmonės, kuriančios ir tiriančios produktus pačios (pvz., vaistinių preparatų, cheminių medžiagų gamintojai). Jų išlaidų struktūra dėl reguliavimo skirtumų skiriasi visoje Europoje.

Vidaus rinkos veikimas eksperimentų su gyvūnų srityje taip pat daro įtaką ir universitetams, nes jie varžosi dėl pramonės paramos moksliniams tyrimams, dalyvauja konkursuose dėl viešojo pirkimo sutarčių ir kartais steigia savo komercines įmones arba filialus.

2007 m. kovo mėn. nepriklausoma Komisijos poveikio vertinimo valdyba peržiūrėjo poveikio vertinimą. 2007 m. kovo 16 d. valdyba paskelbė savo nuomonę, kurioje pabrėžė šiuos teigiamus aspektus: bandymą kiekybiškai įvertinti ir, jeigu įmanoma, pinigais išreikšti kiekvienos konkrečios galimybės naudą ir išlaidas, informacijos apie trečiųjų šalių laboratorinių gyvūnų apsaugos sistemas pateikimą, sąsajų su kitais Bendrijos teisės aktais nagrinėjimą ir terminų žodynų rengimą. Atsižvelgus į valdybos rekomendacijas, buvo papildomai patobulinti šie skirsniai: vidaus rinkos

problemos, savireguliuavimo galimybė, kokybinės naudos matmuo ir standartinio administracinių išlaidų modelio naudojimas.

Apskaičiuota, kad ES–25 metinės išlaidos padidės maždaug 143,7 mln. EUR. Į šią sumą įtrauktos papildomos maždaug 45 mln. EUR per metus administracinės išlaidos, kurias daugiausia lemia griežtesnis projektų paraiškų nagrinėjimas, apimantis daugiau gyvūnų, daugiau patikrinimų ir daugiau statistinių duomenų.

Šios išlaidos turėtų būti vertinamos atsižvelgiant į naudą gyvūnų gerovei, naujovių kūrimui ir mokslui, taip pat į naudą visuomenei dėl didesnio viešojo atskaitingumo ir skaidrumo. Išduodant leidimus projektų, pagal kuriuos atliekami reglamentuojami bandymai, grupėms, dėl masto ekonomijos įstaigos lygmeniu sumažės vidutinės tokio tipo projektų išlaidos. Naudą pajustų ir leidimus išduodančių valstybių narių įstaigos, nes procedūros būtų tvarkomos lanksčiau ir veiksmingiau. Reikalavimas priimti sprendimą dėl leidimo išdavimo per nustatytą laiką duotų naudos pramonei ir akademinėi bendruomenei.

Atsižvelgta į tam tikrą naudą dėl supaprastinimo, visų pirma dėl leidimų išdavimo grupėms, kuris gerokai sumažins administracinę naštą. Numatomos santaupos sudarys apie 22 mln. EUR per metus. Apskaičiuota, kad vien tik nauda, susijusi su administracinių išlaidų sumažinimu ir nereikalingų bandymų vengimu, yra 90 mln. EUR per metus. Tačiau į tai neatsižvelgta apskaičiuojant metines išlaidas.

3) TEISINIAI PASIŪLYMO ASPEKTAI

Siūlomų veikslių santrauka

- Direktyvos pasiūlyme nustatomi toliau nurodytų sričių reikalavimai:
 - gyvūnų įsigijimas, veisimas, ženklavimas ir laikymas, įskaitant jų laikymo ir priežiūros reikalavimus;
 - leidimų išdavimas gyvūnus veisiančioms, tiekiančioms ar naudojančioms įstaigoms, šių įstaigų veikimas ir tikrinimas;
 - leidimų išdavimas gyvūnus naudojančioms ar prižiūrintiems asmenims, kontrolės darbuotojams arba už projektų, kuriuose naudojami gyvūnai, planavimą atsakingiems darbuotojams;
 - projektų, kuriuose naudojami gyvūnai, vertinimas ir leidimų išdavimas, įskaitant šių projektų vertinimą atgaline data;
 - procedūrų pasirinkimas ir jų atlikimas;
 - alternatyvių metodų kūrimas, tvirtinimas, įteisinimas ir įgyvendinimas;
 - skaidrumas, t. y. netechninio pobūdžio informacijos apie projektus, nacionalinių įgyvendinimo taisyklių ir gairių skelbimas, įgyvendinimo ir statistikos ataskaitų teikimas.

Konkrečios priemonės pagrįstos pasauliniu mastu pripažintu „trijų R“ (angl. *Replacement, Reduction and Refinement* – gyvūnų naudojimo pakeitimas, mažinimas ir jo sąlygų gerinimas) principu. „Gyvūnų naudojimo pakeitimas“ (angl. *replacement*) reiškia, kad procedūras, kuriose naudojami gyvi gyvūnai, siekiama pakeisti alternatyviomis procedūromis, kuriose gyvi gyvūnai nenaudojami; „gyvūnų naudojimo mažinimas“ (angl. *reduction*) reiškia, kad procedūrose naudojamų gyvūnų skaičių siekiama sumažinti iki būtiniausio minimumo, nesumažinant mokslinių rezultatų kokybės, o „gyvūnų naudojimo sąlygų gerinimas“ (angl. *refinement*) reiškia, kad taikomi tokie metodai, kad bet koks galimas gyvūnų skausmas ir kančia būtų kuo labiau sumažinti, be to, kartu siekiama užtikrinti didesnę gyvūno gerovę, t. y. atsižvelgiant į gyvūnų gyvenimo patirtį, gerinti jų priežiūrą, gydymą ir gyvenimo sąlygas.

Bendrijos teisės sistema

Siekiant užtikrinti sveikatą ir saugą, Bendrijoje galioja teisės aktai, reglamentuojantys galimo produktų ir medžiagų pavojaus vertinimą ir valdymą. Tam tikrais atvejais būtina atlikti bandymus su gyvūnais šiam pavojui įvertinti. Tokioms sritims priskiriami farmacijos, cheminių medžiagų, pesticidų sektoriai, taip pat maisto produktų ir pašarų sauga. Todėl, vertinant gyvūnų gerovės aspektus, reikia tinkamai atsižvelgti į būtinybę atlikti bandymus, kad būtų išvengta galimo didelio pavojaus žmonių ir gyvūnų sveikatai ir aplinkai.

Teisinis pagrindas

Šios direktyvos nuostatos susijusios su vidaus rinkos derinimu gyvūnų veisimo, tiekimo ir naudojimo srityje. Todėl teisinis pagrindas liko toks pat – EB sutarties 95 straipsnis.

Subsidiarumo principas

Pasiūlymas atitinka subsidiarumo principą dėl šių priežasčių:

- EB sutarties 95 straipsnyje Europos bendrijai suteikiamas teisinis pagrindas priimti priemones dėl įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų valstybių narių nuostatų derinimo siekiant užtikrinti vidaus rinkos veikimą.
- Pagal Protokolą dėl gyvūnų apsaugos ir gerovės, pridėtą prie EB sutarties, Europos bendrija ir valstybės narės turi visiškai atsižvelgti į gyvūnų gerovės reikalavimus, formuluodamos ir įgyvendindamos Bendrijos vidaus rinkos ir mokslinių tyrimų politiką.
- Nors tam tikros iš nustatytų problemų patenka į bendrą Bendrijos ir valstybių narių kompetencijos sritį, valstybės narės pačios negali patenkinamai išspręsti tokių problemų, kaip antai problemos, atsiradusios dėl leidimų išdavimo ir etinio vertinimo, taip pat gyvūnų laikymo ir priežiūros reikalavimų skirtumų, nes vidaus rinkos iškraipymo problemas pirmiausia sukėlė valstybių narių veiksmai arba neveikimas. Nesiimant reguliavimo veiksmų Europos lygiu, vidaus rinka tebebus iškraipoma ir padėtis gali blogėti.

Bendrijai nesiimant veiksmų, kurie paremtų priemonių įgyvendinimą nacionaliniu lygiu, pramonei ir mokslinių tyrimų bendruomenei šiuo metu susidarė nevienodos veiklos sąlygos.

Dėl to šalyse, kuriose taikomi aukšti gyvūnų gerovės standartai, veikiančios įstaigos konkurencingumo požiūriu yra mažiau pranašesnės. Tokią jų padėtį daugiausia lemia kainų skirtumai, valstybėse narėse taikomos skirtingos reguliavimo ir leidimų išdavimo procedūros ir kriterijai, dėl kurių atsiranda įvairių vilkinimų ir kinta projektų išlaidos, nepatenkinamos mokslo darbuotojų darbo sąlygos ir horizontalaus judumo bei judėjimo tarp aukštojo mokslo įstaigų ir privačiojo sektoriaus kliūtys. Su panašiomis problemomis susiduria eksperimentuose naudojamų gyvūnų veisimo ir tiekimo įstaigos.

Pasiūlymo tikslas – nustatyti visoms valstybėms narėms bendrus principus, tikslus ir veiksmus ir taip ateityje užtikrinti sąžiningas ir vienodas sąlygas.

Proporcingumo principas

Pasiūlymas atitinka proporcingumo principą dėl šių priežasčių:

Pagal siūlomą direktyvą būtų nustatytos priemonės, kurios leistų, laikantis EB sutarties gyvūnų gerovės protokolo, suderinti gyvūnų, kurie naudojami arba kuriuos ketinama naudoti mokslinėse procedūrose, naudojimo ir priežiūros praktiką. Valstybėms narėms paliekama daug galimybių nustatyti tinkamiausias konkrečias priemones tinkamiausiu administraciniu lygiu ir atitinkamą administracinę infrastruktūrą. Tai užtikrins galimybę deramai atsižvelgti į regioninius ir vietos ypatumus socialinių, ekonominių ir etinių aspektų atžvilgiu.

Praktines įgyvendinimo priemones pasirinks valstybės narės, tad bus įmanoma veiksmingai naudoti ir toliau plėtoti nacionalinius administracinius pajėgumus, kurie taip pat gali geriausiai tikti remti vietos pramonę ir mokslinių tyrimų bendruomenę. Kaip parodė poveikio vertinimas, siūlomų priemonių nauda vidaus rinkai, taip pat gyvūnų gerovei, yra didesnė už išlaidas. Galutinės priemonės buvo patobulintos siekiant užtikrinti derinimo reikmės, išlaidų ir vietos lygmens įgyvendinimo lankstumo pusiausvyrą.

Valstybės narės galės imtis griežtesnių priemonių nei nustatytosios siūlomoje direktyvoje, jeigu jos atitiks EB sutarties 95 straipsnio 1 dalies reikalavimus.

Pasirinkta priemonė

Siūloma priemonė – direktyva.

Kitos priemonės nebūtų tinkamos dėl šios priežasties:

Labiau privalomo pobūdžio priemonė, kaip antai reglamentas, būtų pernelyg nelanksti, kad būtų įmanoma aprėpti visas esamas reguliavimo sistemas, kurios buvo sukurtos valstybėse narėse per pastaruosius 20 metų. Reguliavimo panaikinimas arba neprivaloma priemonė neišspręstų su šia direktyva susijusių nustatytų problemų ir negalėtų užkirsti kelio tolesniam vidaus rinkos išskaičiavimui.

4) POVEIKIS BIUDŽETUI

Pasiūlymas neturi poveikio Bendrijos biudžetui.

5) PAPILDOMA INFORMACIJA

Persvarstymo, keitimo ar laikino galiojimo sąlyga

Pasiūlyme numatyta persvarstymo sąlyga.

Atitikties lentelė

Valstybės narės privalo pateikti Komisijai nacionalinių nuostatų, kuriomis ši direktyva perkeliama į nacionalinę teisę, tekstus bei tų nuostatų ir šios direktyvos atitikties lentelę.

Europos ekonominė erdvė

Siūlomas teisės aktas susijęs su Europos ekonomine erdve, todėl turėtų būti taikomas ir jai.

Pasiūlymas

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA**dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos****(Tekstas svarbus EEE)**

EUROPOS PARLAMENTAS IR EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdami į Europos bendrijos steigimo sutartį, ypač į jos 95 straipsnį,

atsižvelgdami į Komisijos pasiūlymą²²,

atsižvelgdami į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę²³,

atsižvelgdami į Regionų komiteto nuomonę²⁴,

laikydami 251 straipsnyje nustatytos tvarkos²⁵,

kadangi:

- (1) Gyvūnų gerovė – tai Bendrijos vertybė, įtvirtinta prie Sutarties pridėtame Protokole dėl gyvūnų apsaugos ir gerovės.
- (2) 1998 m. kovo 23 d. Taryba priėmė Sprendimą 1999/575/EB dėl Bendrijos Europos eksperimentams ir kitiems moksliniams tikslams naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos konvencijos patvirtinimo²⁶. Tapusi tos konvencijos šalimi, Bendrija pripažino mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos ir gerovės svarbą tarptautiniu lygiu.
- (3) 1986 m. lapkričio 24 d. Taryba priėmė Direktyvą 86/609/EEB²⁷, kuria buvo siekiama pašalinti valstybių narių įstatymų ir kitų eksperimentiniams ir kitiems mokslo tikslams naudojamų gyvūnų apsaugą reglamentuojančių teisės aktų skirtumus. Po tos direktyvos priėmimo tarp valstybių narių atsirado naujų skirtumų. Tam tikros valstybės narės priėmė nacionalines įgyvendinimo priemones, kuriomis užtikrinama aukšto lygio mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsauga, o kitos valstybės narės taiko tik būtiniausius Direktyvos 86/609/EEB reikalavimus. Todėl siekiant sumažinti tokius

²² OL C [...], [...], p. [...].

²³ OL C [...], [...], p. [...].

²⁴ OL C [...], [...], p. [...].

²⁵ OL C [...], [...], p. [...].

²⁶ OL L 222, 1999 8 24, p. 29.

²⁷ OL L 358, 1986 12 18, p. 1. Direktyva su pakeitimais, padarytais Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/65/EB (OL L 230, 2003 9 16, p. 32).

skirtumus ir užtikrinti, kad vidaus rinka tinkamai veiktų, šia direktyva turėtų būti numatytos išsamesnės taisyklės.

- (4) 2002 m. [gruodžio 5 d.] pranešime dėl Direktyvos 86/609/EEB Europos Parlamentas paragino Komisiją pateikti pasiūlymą dėl tos direktyvos persvarstymo, kuriame būtų numatytos griežtesnės ir skaidresnės eksperimentų su gyvūnais priemonės.
- (5) Esama naujų mokslinių žinių apie gyvūnų gerovei įtaką darančius veiksnius, taip pat apie gyvūnų gebėjimą jausti ir reikšti skausmą, kančią, baimę ir ilgalaikį sužalojimą. Todėl būtina padidinti mokslinėse procedūrose naudojamų gyvūnų gerovę, sugriežtinus būtiniausius tų gyvūnų apsaugos standartus taip, kad jie atitiktų naujausius mokslo laimėjimus.
- (6) Į šios direktyvos taikymo sritį būtina įtraukti tam tikrų rūšių bestuburius, nes turima mokslinių įrodymų, kad tokie bestuburiai gali jausti skausmą, kančią, baimę ir ilgalaikį sužalojimą.
- (7) Ši direktyva taip pat turėtų būti taikoma stuburinių gyvūnų embrionams ir vaisiams, nes yra mokslinių įrodymų, kad paskutiniu metu vystymosi laikotarpio trečdaliu tokioms gyvybės formoms kyla didesnis pavojus jausti skausmą, kančią ir baimę, o tai taip pat gali pakenkti tolesniam jų vystymuisi. Moksliniais faktais patvirtinta, kad ankstyvuose vystymosi etapu su embrionais ir vaisiais atliekamos procedūros gali sukelti skausmą, kančią, baimę ar ilgalaikį sužalojimą, jeigu, pasibaigus pirmiesiems dviem jų vystymosi laikotarpiu trečdaliams, jiems leidžiama vystytis toliau.
- (8) Nors ir būtų pageidautina gyvūnų naudojimą procedūrose pakeisti kitais metodais, kuriems nereikia naudoti gyvūnų, naudoti gyvūnus tebėra būtina, siekiant apsaugoti žmonių bei gyvūnų sveikatą ir aplinką.
- (9) Gyvūnų priežiūra ir naudojimui mokslu tikslais taikomi tarptautiniu mastu pripažinti gyvūnų naudojimo pakeitimo, mažinimo ir jo sąlygų gerinimo principai. Siekiant užtikrinti, kad gyvūnai būtų veisiami, prižiūrimi ir naudojami Bendrijoje taikomose procedūrose tokiais būdais, kurie atitiktų kituose tarptautiniuose ir nacionaliniuose ne Bendrijos standartuose nustatytus būdus, įgyvendinant šią direktyvą reikėtų sistemingai atsižvelgti į minėtą gyvūnų naudojimo pakeitimo, mažinimo ir jo sąlygų gerinimo reikalavimą.
- (10) Gyvūnai yra savaimė vertingi, ir tokį požiūrį būtina gerbti. Be to, visuomenei kelia susirūpinimą etiniai gyvūnų naudojimo procedūrose aspektai. Todėl su gyvūnais visuomet turėtų būti elgiamasi kaip su jaučiančiais sutvėrimais, o jų naudojimas mokslinėse procedūrose turėtų apsiriboti tik tokiomis sritimis, kuriose gali būti skatinama mokslo pažanga ir kurios gali būti netiesiogiai naudingos žmonių ar gyvūnų sveikatai ar aplinkai. Naudoti gyvūnus mokslinėse procedūrose, kurios atliekamos kitose Bendrijos kompetencijai priskirtose srityse, turėtų būti uždrausta.
- (11) Įgyvendinant gyvūnų naudojimo pakeitimo, mažinimo ir jo sąlygų gerinimo principus pirmenybė turi būti teikiama reikalavimui naudoti alternatyvius metodus. Jeigu Bendrijos teisės aktais alternatyvūs metodai nepripažįstami, naudojamų gyvūnų skaičius gali būti sumažintas taikant kitus racionaliu ir praktiniu požiūriu prieinamus metodus, taip pat įgyvendinant bandymų strategijas (pvz., naudojant *in vitro* metodą)

ir taikant kitus metodus, kurie padėtų sumažinti gyvūnų naudojimą ir pagerinti jo sąlygas.

- (12) Naudotinių metodų ir gyvūnų rūšių pasirinkimas turi tiesioginį poveikį naudojamų gyvūnų skaičiui ir gyvūnų gerovei. Todėl renkantis metodus turėtų būti pasirenkamas toks metodas, kurį taikant galėtų būti gauti tinkamiausi rezultatai ir sukelta kuo mažiau skausmo, kančios ar baimės. Taikant tokius pasirinktus metodus turėtų būti naudojamas mažiausias gyvūnų skaičius, galintis užtikrinti statistiškai patikimus rezultatus, ir turėtų būti pasirinktos mažiausiu neurofiziologiniu jautrumu pasižyminčios gyvūnų rūšys, labiausiai tinkančios ekstrapoliuoti į tikslines gyvūnų rūšis.
- (13) Taikant pasirinktus metodus reikėtų kuo labiau vengti rinktis gyvūno nugaišimą kaip procedūros užbaigimo momentą, nes dėl artėjančio nugaišimo gyvūnas patiria didelių kančių. Jeigu įmanoma, reikėtų verčiau pasirinkti gyvūno atžvilgiu humaniškesnį procedūros užbaigimo momentą, šiam tikslui naudojant artėjančių nugaišimą rodančius klinikinius požymius; taip sudaromos sąlygos nugaišinti gyvūną ir išvengti jo tolesnių kančių.
- (14) Jeigu naudojami netinkami gyvūno gaišinimo metodai, jis gali patirti didelį skausmą, baimę ir kančią. Šiuo atveju svarbi ir tokią operaciją atliekančio asmens kompetencija. Todėl gyvūnus turėtų gaišinti tik leidimą turintis asmuo, o taikomas gaišinimo metodas turi būti humaniškas ir pritaikytas tam tikrai gyvūnų rūšiai.
- (15) Būtina užtikrinti, kad gyvūnų naudojimas procedūrose nekeltų pavojaus biologinei įvairovei. Todėl nykstančios gyvūnų rūšys procedūrose turėtų būti naudojamos tik tais atvejais, kai tai tikrai būtina, t. y. kai tai būtina dėl biomedicininų priedasčių arba mokslo tyrimams, kurių tikslas – apsaugoti tas gyvūnų rūšis.
- (16) Remiantis dabartinėmis mokslinėmis žiniomis, naudoti nežmoginius primatus mokslinėse procedūrose vis dar būtina tais atvejais, kai atliekami biomedicininiai moksliniai tyrimai. Dėl nežmoginių primatų genetinio artumo žmonėms ir jų itin išvystytų socialinių įgūdžių šių gyvūnų naudojimas mokslinėse procedūrose kelia tam tikrų etinių ir praktinių problemų, susijusių su jų elgesio, aplinkos ir socialinių poreikių tenkinimu laboratorijos aplinkoje. Be to, nežmoginių primatų naudojimas kelia visuomenei didžiausią susirūpinimą. Todėl nežmoginius primatus turėtų būti leidžiama naudoti tik tokiose žmogaus sveikatai svarbiose biomedicinos srityse, kuriose kol kas nėra jokių kitų alternatyvių metodų, ir tik tais atvejais, kai atliekamos procedūros, susijusios su klinikinėmis būklėmis, kurios turi didelį poveikį pacientų kasdieniam gyvenimui, nes kelia pavojų žmonių gyvybei ar yra sekinančios, arba siekiant apsaugoti atitinkamas nežmoginių primatų rūšis. Fundamentiniai tyrimai kai kuriose biomedicinos mokslų srityse gali suteikti svarbios naujos informacijos apie daugelį pavojų žmonių gyvybei keliančių ir sekinančių būklių. Terminai „pavojų žmonių gyvybei keliančios ar sekinančios klinikinės būklės“ yra nusistovėję ES teisės aktuose vartojami terminai, kaip matyti iš Reglamento 141/2000/EB, Direktyvos 2001/20/EB, Reglamento 726/2004/EB ir Komisijos reglamento 507/2006/EB.
- (17) Žmogines beždžiones, kurios yra arčiausios žmogui gyvūnų rūšys ir turi labiausiai išvystytus socialinius ir elgesio įgūdžius, turėtų būti leidžiama naudoti tik tokiuose moksliniuose tyrimuose, kurių tikslas – išsaugoti tas gyvūnų rūšis, išsaugoti tas gyvūnų rūšis, kai veiksmai, susiję su pavojų žmonių gyvybei keliančia, sekinančia

būkle, yra leidžiami ir kai procedūros tikslams pasiekti negalima naudoti kitos rūšies gyvūnų ar alternatyvių metodų. Tokį poreikį turinti valstybė narė turėtų pateikti būtina informaciją, kad Komisija galėtų priimti sprendimą.

- (18) Nežmoginių primatų gaudymas laisvėje kelia gyvūnams itin didelį stresą, be to, yra didesnis pavojus, kad gaudomas ir vežamas gyvūnas susižalos ir patirs kančių. Siekiant laipsniškai atsisakyti gyvūnų gaudymo laisvėje veisimo tikslais, kuo skubiau mokslinėse procedūrose reikėtų pradėti naudoti tik nelaisvėje užaugintų gyvūnų palikuonis. Todėl nežmoginius primatus veisiančios ir tiekiančios įstaigos turėtų parengti strategiją, kuri sudarytų sąlygas palaipsniui siekti šio tikslo ir palengvintų šį procesą.
- (19) Procedūrose naudojamus tam tikrų rūšių stuburinius gyvūnus reikia auginti specialiai naudojimui procedūrose, kad procedūras atliekantys asmenys žinotų jų genetinius, biologinius ir elgesio duomenis. Tokios žinios padidina rezultatų mokslinę kokybę bei patikimumą ir kartu sumažina nepastovumą, todėl reikia mažiau procedūrų ir mažiau sunaudojama gyvūnų. Be to, siekiant užtikrinti gyvūnų gerovę ir juos išsaugoti, laisvėje sugauti gyvūnai turėtų būti naudojami procedūrose tik tais atvejais, kai procedūros tikslo negalima pasiekti naudojant procedūrose specialiai tam naudoti užaugintus gyvūnus.
- (20) Kadangi pagrindiniai benamių ir sulaukėjusių naminių gyvūnų duomenys nežinomi, be to, sugauti ir laikomi įstaigose tokie gyvūnai patiria daugiau baimės, jie neturėtų būti naudojami procedūrose.
- (21) Siekiant padidinti skaidrumą, supaprastinti leidimų projektams išdavimą ir numatyti atitikties stebėsenos priemones, reikėtų nustatyti procedūrų sunkumo klasifikaciją, kuri būtų pagrįsta apytikrių gyvūnams sukeliama skausmo, kančios, baimės ir ilgalaikio sužalojimo lygiu. Kad užtikrintų aiškia sunkumo kategorijų priskyrimo procedūroms tvarką, Komisija, padedama suinteresuotųjų šalių ir naudodamasi valstybėse narėse jau taikomomis procedūrų sunkumo klasifikacijos sistemomis bei tarptautinių organizacijų siūlomomis tokiomis sistemomis, turėtų nustatyti kriterijus.
- (22) Etiniais sumetimais turėtų būti nustatyta didžiausia gyvūnų skausmo, kančios ir baimės riba, kuri, naudojant gyvūnus mokslinėse procedūrose, niekada neturėtų būti viršijama. Todėl reikėtų uždrausti atlikti procedūras, dėl kurių gyvūnai patiria galintį užsitęsti didelį skausmą, kančią ar baimę. Rengiant bendrąją ataskaitų teikimo formą, reikėtų atsižvelgti į faktines gyvūno kančias, o ne etiniame vertinime numatytą procedūros sunkumą.
- (23) Procedūrose naudojamų gyvūnų skaičius galėtų būti sumažintas atliekant procedūras su tais pačiais gyvūnais daugiau nei vieną kartą, jeigu tai netrukdo siekti mokslinio tikslo arba dėl to nesuprastėja gyvūno gerovė. Tačiau sprendžiant, ar gyvūnai turėtų būti pakartotinai naudojami, reikėtų atsižvelgti į galimybes kuo labiau sumažinti neigiamą poveikį jų gerovei, atsižvelgiant į atskiro gyvūno viso gyvenimo patirtį. Dėl šio galimo prieštaravimo, galimybė pakartotinai naudoti gyvūnus turėtų būti vertinama kiekvienu atveju atskirai, ir gyvūnus pakartotinai naudoti reikėtų tik procedūrose, kuriose skausmas, baimė ir kančia yra gerokai sumažinti.
- (24) Procedūros pabaigoje reikėtų priimti tinkamiausią sprendimą dėl gyvūno ateities, įvertinus gyvūno gerovę ir galimą pavojų aplinkai. Gyvūnai, kurių gerovei kiltų

pavojus, turėtų būti nugaišinti. Tam tikrais atvejais gyvūnai turėtų būti paleisti į laisvę, o tokius gyvūnus kaip šunys ir katės turėtų būti leista atiduoti laikyti privatiems asmenims, nes visuomenei itin rūpi šių gyvūnų likimas. Jeigu įstaigos ketina leisti atiduoti gyvūnus privačiam laikytojui, būtina pasirūpinti tinkama tokių gyvūnų socializacijos sistema, kuri užtikrintų sėkmingą jų atidavimą privatiems laikytojams, padėtų išvengti nereikalingos gyvūnų baimės ir garantuotų visuomenės saugumą.

- (25) Gyvūnų audiniai ir organai naudojami *in vitro* metodams kurti. Laikantis gyvūnų naudojimo mokslo tikslais mažinimo principo, valstybės narės turėtų parengti nugaišintų gyvūnų organų ir audinių dalijimosi programas.
- (26) Procedūrose naudojamų gyvūnų gerovė labai priklauso nuo procedūras kontroliuojančių darbuotojų, procedūras atliekančių darbuotojų ar darbuotojų, kontroliuojančių kasdien gyvūnais besirūpinančius darbuotojus, gebėjimų kokybės ir profesinės kompetencijos. Siekiant užtikrinti, kad su gyvūnais ir su procedūromis, kuriose naudojami gyvūnai, susiję asmenys būtų tinkamos kompetencijos, tokią veiklą turėtų vykdyti tik kompetentingų valdžios institucijų leidimą turintys asmenys. Daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama reikalavimui įgyti ir palaikyti deramo lygio kompetenciją, kuri prieš išduodant tokiems asmenims leidimą ar jį atnaujinant turėtų būti įrodyta.
- (27) Įstaigos turėtų turėti atitinkamų rūšių gyvūnų laikymo reikalavimus atitinkančių įrenginių ir įrangos, kuriuos naudojant procedūros būtų atliekamos veiksmingai ir gyvūnai patirtų kuo mažiau baimės. Veiklą turėtų vykdyti tik įstaigos, gavusios kompetentingų valdžios institucijų leidimą.
- (28) Siekiant užtikrinti nuolatinį gyvūnų gerovės poreikių stebėjimą, visose įstaigose turėtų būti nuolat užtikrinama tinkama veterinarinė priežiūra ir kiekvienoje įstaigoje paskirtas už gyvūnų priežiūrą ir gerovę atsakingas darbuotojas.
- (29) Laikant, veisiant ir naudojant gyvūnus jų gerovė turėtų būti svarbiausias prioritetas. Todėl kiekviena įstaiga turėtų įsteigti nepriklausomą nuolatinį etinio vertinimo organą, kurio pagrindinės užduotys būtų įstaigos lygmeniu svarstyti etinius klausimus, puoselėti pagarbų elgesį su gyvūnais ir rengti priemones, kurios padėtų praktiškai taikyti ir laiku įgyvendinti technikos ir mokslo naujoves, susijusias su gyvūnų naudojimo pakeitimo, mažinimo ir jo sąlygų gerinimo principais, ir taip užtikrinti geresnę gyvūnų gyvenimo patirtį. Nuolatinio etinio vertinimo organo sprendimai turėtų būti tinkamai patvirtinti dokumentais ir turi būti sudarytos sąlygos su jais susipažinti atliekant patikras.
- (30) Siekiant suteikti kompetentingoms valdžios institucijoms galimybę stebėti, kaip laikomasi šios direktyvos reikalavimų, visos įstaigos turėtų tiksliai registruoti gyvūnų skaičių, jų kilmę ir likimą.
- (31) Visiems itin išvystytus socialinius igūdžius turintiems nežmoginiams primatams turėtų būti sukurta asmeninė visą jų gyvenimą nuo pat gimimo apimanti byla, kad jiems būtų sudarytos jų asmeninius poreikius ir charakteristikas atitinkančios priežiūros ir laikymo sąlygos, taip pat užtikrintas tinkamas elgesys su jais ir gydymas.
- (32) Gyvūnų laikymas ir priežiūra turėtų būti pagrįsti konkrečiais kiekvienos rūšies poreikiais ir charakteristikomis.

- (33) 2006 m. birželio 15 d. per ketvirtąją daugiašalę Europos konvencijos dėl eksperimentiniais ir kitais moksliniais tikslais naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos šalių konsultaciją buvo priimtas persvarstytas A priedas, kuriame nustatytos eksperimentuose naudojamų gyvūnų laikymo ir priežiūros gairės. Tos gairės buvo įtrauktos į 2007 m. birželio 18 d. Komisijos rekomendaciją 2007/526/EB dėl eksperimentiniais ir kitais moksliniais tikslais naudojamų gyvūnų laikymo ir priežiūros gairių²⁸.
- (34) Valstybės narės taiko skirtingus gyvūnų laikymo ir priežiūros reikalavimus, todėl skatinamas vidaus rinkos iškraipymas. Be to, kai kurie iš tų reikalavimų nebeatspindi naujausių žinių apie laikymo ir priežiūros sąlygų poveikį gyvūnų gerovei ir moksliniams procedūrų rezultatams. Todėl šioje direktyvoje būtina nustatyti būtiniausius laikymo ir priežiūros reikalavimus.
- (35) Kad patikrintų, kaip laikomasi šios direktyvos, valstybės narės turėtų kasmet atlikti bent dvi kiekvienos įstaigos patikras. Siekiant užtikrinti visuomenės pasitikėjimą ir skatinti skaidrumą, bent viena patikra per metus turi būti atlikta iš anksto apie ją nepranešus. Siekiant skatinti dalijimąsi gerąja patirtimi ir specialiosiomis žiniomis, turėtų būti nustatytos valstybių narių atliekamų bendrų patikrų programos.
- (36) Kad padėtų valstybėms narėms įgyvendinti šią direktyvą, Komisija, remdamasi nacionalinių patikrų ataskaitų rezultatais, prireikus turėtų atlikti nacionalinių patikrų sistemų kontrolę. Valstybės narės turėtų pašalinti visus per tokią kontrolę nustatytus trūkumus.
- (37) Išsamus etinis projektų, kuriuose naudojami gyvūnai, vertinimas yra vienas svarbiausių leidimo projektui išdavimo aspektų, ir toks vertinimas turėtų užtikrinti, kad, įgyvendinant tuos projektus, būtų laikomasi gyvūnų naudojimo pakeitimo, mažinimo ir jo sąlygų gerinimo principų.
- (38) Moraliniais ir moksliniais sumetimais būtina užtikrinti, kad kiekvienas gyvūnų naudojimo atvejis būtų kruopščiai įvertintas pagal planuojamų tokio panaudojimo rezultatų mokslinio pagrįstumo, naudingumo ir svarbos kriterijus. Galima žala gyvūnams turėtų būti proporcinga numatomi projektų naudai. Todėl išduodant leidimus vykdyti projektus, kuriuose naudojami gyvi gyvūnai, turėtų būti atliekamas nepriklausomas etinis vertinimas. Veiksmingas etinis vertinimas taip pat turėtų sudaryti sąlygas tinkamai įvertinti naujų mokslinių eksperimentinių metodų naudojimą.
- (39) Tam tikrais atvejais, atsižvelgiant į projekto pobūdį, naudojamas gyvūnų rūšis ir tikimybę pasiekti norimus projekto rezultatus, būtina atlikti vertinimą atgaline data. Kadangi projektai gali būti labai įvairaus sudėtingumo, trukmės, ir turėti skirtingus rezultatų gavimo terminus, todėl, priimant sprendimą dėl vertinimo atgaline data reikalingumo, į tuos aspektus būtina tinkamai atsižvelgti.
- (40) Siekiant informuoti visuomenę, būtina viešai skelbti objektyvią informaciją apie projektus, kuriuose naudojami gyvi gyvūnai. Tokios informacijos pateikimo forma turi būti pasirinkta taip, kad nebūtų pažeistos nuosavybės teisės ir kad nebūtų atskleista

²⁸ OL L 197, 2007 7 30, p. 1.

konfidenciali informacija. Todėl naudojimo įstaigos turėtų teikti anonimines netechninio pobūdžio informacijos apie savo projektus santraukas (jose pateikiami ir visų vertinimų atgaline data rezultatai) ir viešai jas skelbti.

- (41) Siekiant valdyti žmonių bei gyvūnų sveikatai ir aplinkai keliamą pavojų, Bendrijos teisės aktais nustatyta, kad medžiagos ir produktai gali būti parduodami tik pateikus atitinkamus jų saugos ir veiksmingumo duomenis. Kai kurie iš tų reikalavimų gali būti įvykdyti tik naudojant bandymus su gyvūnais (toliau – reglamentuojami bandymai). Būtina nustatyti tam tikras priemones, kurios padėtų padidinti alternatyvių metodų naudojimą ir išvengti nereikalingo reglamentuojamų bandymų kartojimo. Tam valstybės narės turėtų pripažinti bandymo duomenų, gautų taikant Bendrijos teisės aktais nustatytus bandymo metodus, galiojimą.
- (42) Siekiant sumažinti nereikalingą administracinio darbo krūvį ir padidinti Bendrijos mokslinių tyrimų ir pramonės konkurencumą, turėtų būti sudarytos sąlygos leisti atlikti kelias reglamentuojamų bandymų procedūras išduodant vieną grupinį leidimą, nors ir neatleidžiant šių procedūrų nuo etinio vertinimo.
- (43) Siekiant užtikrinti veiksmingą leidimo paraiškų nagrinėjimą ir padidinti Bendrijos mokslinių tyrimų ir pramonės konkurencumą, turėtų būti nustatytas terminas, iki kurio kompetentingos valdžios institucijos turėtų įvertinti projektų pasiūlymus ir priimti sprendimus dėl leidimo tiems projektams išdavimo. Kad nenukentėtų etinio vertinimo kokybė, sudėtingesnių projektų pasiūlymams išnagrinėti gali tekti skirti daugiau laiko, atsižvelgiant į specialiujų sričių skaičių, naujoviškas charakteristikas ir sudėtingesnius siūlomo projekto metodus. Tačiau etinio vertinimo terminai turėtų būti pratęsimi tik išimtiniais atvejais.
- (44) Alternatyvių metodų prieinamumas labai priklauso nuo alternatyvių metodų kūrimo mokslinių tyrimų srityje padarytos pažangos. Bendrosiose mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros Bendrijos programose numatytas didesnis finansavimas projektams, kurių tikslas – pakeisti, sumažinti gyvūnų naudojimą procedūrose ir pagerinti jo sąlygas. Todėl, siekiant padidinti Bendrijos mokslinių tyrimų ir pramonės konkurencumą, Komisija ir valstybės narės turėtų skatinti alternatyvių metodų kūrimą ir patvirtinimą.
- (45) Prie Komisijos Jungtinio tyrimų centro (JTC) įsteigtas Europos alternatyvių metodų patvirtinimo centras, kuris koordinuoja alternatyvių metodų patvirtinimą Bendrijoje. Tačiau poreikis kurti naujus metodus ir siūlyti juos tvirtinti vis didėja. Siekiant valstybėse narėse numatyti reikiamas priemones, kiekviena valstybė narė turėtų paskirti etaloninę laboratoriją alternatyviems metodams tvirtinti. Siekiant užtikrinti nuoseklią ir panašią rezultatų kokybę, akredituotos etaloninės laboratorijos turėtų būti skiriamos laikantis 2004 m. vasario 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/10/EB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su geros laboratorinės praktikos principų taikymu ir jų taikymo cheminių medžiagų tyrimams patikra, suderinimo²⁹.
- (46) Nacionaliniu lygmeniu reikia užtikrinti nuoseklų požiūrį į etinį vertinimą ir etinio vertinimo strategijas. Valstybės narės turėtų sudaryti nacionalinius gyvūnų gerovės ir etikos komitetus, kurie konsultuotų kompetentingas valdžios institucijas ir nuolatinius

²⁹ OL L 50, 2004 2 20, p. 44.

įstaigų etinio vertinimo organus, taip skatindami taikyti gyvūnų naudojimo pakeitimo, mažinimo ir jo sąlygų gerinimo principus. Todėl nacionalinių gyvūnų gerovės ir etikos komitetų tinklas turėtų dalyvauti keičiantis gerąja patirtimi Bendrijos lygiu.

- (47) Biomediciniųjų mokslinių tyrimų srityje gali būti daroma sparti technikos ir mokslo pažanga, taip pat gali sparčiai daugėti žinių apie įtaką gyvūnų gerovei darančius veiksnius. Todėl būtina numatyti galimybę persvarstyti šią direktyvą. Atliekant tokią persvarstymą turėtų būti apsvarstytos galimybės, atsižvelgiant į mokslo pažangą, pakeisti gyvūnų (visų pirma nežmogiųjų primatų) naudojimą kitais metodais, kai tai įmanoma.
- (48) Šiai direktyvai įgyvendinti būtinos priemonės turėtų būti priimtos pagal 1999 m. birželio 28 d. Tarybos sprendimą 1999/468/EB, nustatantį Komisijos naudojimosi jai suteiktais įgyvendinimo įgaliojimais tvarką³⁰.
- (49) Visų pirma Komisijai turėtų būti suteikti įgaliojimai nustatyti procedūrų klasifikavimo kriterijus ir suderinti II–VII priedus su mokslo ir technikos pažanga. Kadangi tokios priemonės yra bendro pobūdžio ir skirtos neesminėms šios direktyvos nuostatoms iš dalies pakeisti, *inter alia* papildant jas naujomis neesminėmis nuostatomis, jos turi būti priimamos pagal Sprendimo 1999/468/EB 5a straipsnyje nustatytą reguliavimo procedūrą su tikrinimu.
- (50) Valstybės narės turėtų nustatyti nuobaudų, taikytinų už šios direktyvos nuostatų pažeidimą, taisykles ir užtikrinti, kad jos būtų įgyvendinamos. Tos nuobaudos turėtų būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasomos.
- (51) Todėl Direktyva 86/609/EEB turėtų būti panaikinta.
- (52) Nauda gyvūnų gerovei, susijusi su projektų leidimo tvarkos taikymu atgaline data, ir susijusios administracinės išlaidos gali būti pateisinamos tik einamiesiems ilgalaikiams projektams. Todėl būtina numatyti pereinamojo laikotarpio priemones, kurios būtų taikomos einamiesiems trumpalaikiams ir vidutinės trukmės projektams, kad nereikėtų išduoti leidimo atgaline data, kuris duoda tik labai nedidelę naudą.
- (53) Kadangi numatomos priemonės tikslų, t. y. suderinti gyvūnų naudojimą mokslo tikslais reglamentuojančius teisės aktus, valstybės narės pačios negali deramai pasiekti, ir dėl priemonės masto bei poveikio jų geriau siekti Bendrijos mastu, Bendrija gali priimti priemones pagal Sutarties 5 straipsnyje įtvirtintą subsidiarumo principą. Pagal tame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą šioje direktyvoje numatytos tik minėtiems tikslams įgyvendinti reikalingos priemonės,

³⁰ OL L 184, 1999 7 17, p. 23. Sprendimas su pakeitimais, padarytais Sprendimu 2006/512/EB (OL L 200, 2006 7 22, p. 11).

PRIĖMĖ ŠIĄ DIREKTYVĄ:

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1 straipsnis *Dalykas*

Šioje direktyvoje nustatomos gyvūnų, kurie naudojami arba kuriuos ketinama naudoti mokslo tikslais, apsaugos priemonės.

Šiuo tikslu direktyvoje nustatytos tokios taisyklės:

- (1) gyvūnų naudojimo procedūrose pakeitimo bei mažinimo ir gyvūnų veisimo, laikymo, priežiūros ir jų naudojimo procedūrose sąlygų gerinimo;
- (2) gyvūnų kilmės, veisimo, ženklinimo, priežiūros ir laikymo;
- (3) veisimo, tiekimo ar naudojimo įstaigų veikimo;
- (4) projektų, susijusių su gyvūnų naudojimu procedūrose, vertinimo ir leidimų juos vykdyti išdavimo.

2 straipsnis *Taikymo sritis*

1. Ši direktyva taikoma tais atvejais, kai gyvūnai naudojami arba juos ketinama naudoti procedūrose, arba jie specialiai veisiami tam, kad jų organai ar audiniai galėtų būti naudojami mokslo tikslais.

Jei skausmas, kančia, baimė ar ilgalaikis sužalojimas pašalinami, sėkmingai naudojant anesteziją, analgeziją ar kitus metodus, gyvūno naudojimas procedūrose vis vien patenka į šios direktyvos taikymo sritį.

2. Ši direktyva taikoma šiems gyvūnams:
 - (a) gyviems nežmoginiams stuburiniams gyvūnams, įskaitant savarankiškai besimaitinančias lervas ir embrionus ar vaisius nuo paskutinio jų įprasto vystymosi laikotarpio trečdaliu;
 - (b) I priede išvardytų rūšių gyviems bestuburiams gyvūnams, įskaitant savarankiškai besimaitinančias lervas.
3. Procedūrose naudojamiems gyvūnams, kurių vystymosi etapas yra ankstesnis nei minėtasis 2 dalies a punkte, ši direktyva taikoma tuo atveju, jei gyvūnas bus paliktas gyvas pasibaigus tam vystymosi etapui ir, pasiekęs tą vystymosi etapą, jis tikriausiai patirs skausmą, kančią, baimę ar ilgalaikį sužalojimą.

4. Ši direktyva netaikoma:
- (c) neeksperimentinei, žemės ūkio ar klinikinės veterinarijos veiklai ir bandymams;
 - (d) veiklai, vykdomai su pripažįstama būtina gyvūnų priežiūra susijusiais tikslais;
 - (e) veiklai, kurios pagrindinis tikslas – gyvūno ženklinimas;
 - (f) veiklai, kuri nėra invazinė.
5. Ši direktyva taikoma nepažeidžiant Tarybos direktyvos 76/768/EEB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kosmetikos gaminiiais, suderinimo.

3 straipsnis
Apibrėžtys

Šioje direktyvoje vartojamų terminų apibrėžtys:

- (5) procedūra – gyvūno naudojimas eksperimentiniais arba kitais mokslo tikslais (kai rezultatas žinomas arba ne), dėl kurio jis gali patirti skausmą, kančią, baimę ar ilgalaikį sužalojimą, taip pat veiksmai, kuriais siekiama, kad gyvūnas gimtų tokiomis sąlygomis arba dėl kurių gyvūnas gali tokiomis sąlygomis gimti, arba veiksmai, kuriais siekiama sukurti naują genetiškai modifikuotų gyvūnų liniją arba dėl kurių tokia nauja genetiškai modifikuotų gyvūnų linija gali būti sukurta;
- (6) projektas – nustatytą mokslinį tikslą turinti ir su viena ar daugiau procedūrų susijusi darbo programa;
- (7) įstaiga – įrenginiai, pastatai, pastatų kompleksai ar kitos patalpos; taip pat gali būti ne visiškai uždara ar uždengta vieta ir kilnojamieji įrenginiai;
- (8) veisimo įstaiga – įstaiga, kurioje gyvūnai auginami tam, kad juos būtų galima naudoti procedūrose arba kad jų audinius ar organus būtų galima naudoti mokslo tikslais;
- (9) tiekimo įstaiga – įstaiga, iš kurios gyvūnai tiekiami tam, kad juos būtų galima naudoti procedūrose arba kad jų audinius ar organus būtų galima naudoti mokslo tikslais (išskyrus veisimo įstaigas);
- (10) naudojimo įstaiga – įstaiga, kurioje gyvūnai naudojami procedūrose.

4 straipsnis
Gyvūnų naudojimo pakeitimas, mažinimas ir jo sąlygų gerinimas

1. Jeigu egzistuoja bandymo metodas, nesusijęs su gyvūnų naudojimu, ir jeigu juo galima pakeisti procedūrą, valstybės narės užtikrina, kad būtų naudojamas alternatyvus metodas.

2. Valstybės narės užtikrina, kad projektuose naudojamų gyvūnų skaičius būtų kuo labiau sumažintas, nekeliant pavojaus projekto tikslams.
3. Valstybės narės užtikrina, kad būtų gerinamos veisimo, laikymo ir priežiūros sąlygos, o procedūrose naudojami metodai būtų tobulinami, siekiant išvengti, kad gyvūnai patirtų skausmą, kančią, baimę ar ilgalaikį sužalojimą, arba siekiant šį skausmą, kančią, baimę ar ilgalaikį sužalojimą kuo labiau sumažinti.

5 straipsnis *Procedūrų tikslai*

Procedūros gali būti atliekamos tik šiais tikslais:

- (11) fundamentiniai tyrimai, kuriais siekiama tobulinti biologinių arba elgsenos mokslų žinias;
- (12) perkėlimo arba taikomieji moksliniai tyrimai, kurių tikslas:
 - (a) žmonių, gyvūnų arba augalų ligos, sveikatos sutrikimo arba kitos anomalijos ar jų poveikio vengimas, profilaktika, diagnozavimas ar gydymas;
 - (b) žmonių, gyvūnų arba augalų fiziologinės būklės vertinimas, nustatymas, kontrolė ar pakeitimas;
- (13) vaistų, maisto produktų, pašarų ir kitų medžiagų ar produktų kūrimas, gamyba, jų kokybės, veiksmingumo ir saugos tikrinimas, siekiant kurio nors iš 2 dalyje minėtų tikslų;
- (14) gamtinės aplinkos apsauga, kuria siekiama užtikrinti žmonių ar gyvūnų sveikatą ar gerovę;
- (15) moksliniai tyrimai, kurių tikslas – rūšių išsaugojimas;
- (16) aukštasis mokslas arba mokymas;
- (17) teismo ekspertizės.

6 straipsnis *Gaišinimo metodai*

1. Valstybės narės užtikrina, kad gyvūnai būtų nugaišinami leidimą turinčioje įstaigoje, kad tai atliktų leidimą turintis asmuo ir kad gyvūnas patirtų kuo mažiau skausmo, kančios bei baimės, o jei gaišinami V priede išvardytų rūšių gyvūnai, turi būti užtikrintas tame priede nustatytų atitinkamų gaišinimo metodų taikymas.

Tačiau lauko tyrimo atveju gyvūnas gali būti nugaišinamas ne leidimą turinčioje įstaigoje.

2. Kompetentingos valdžios institucijos gali leisti nesilaikyti 1 dalies, jeigu pateikiami moksliniai įrodymai, kad procedūros tikslas negali būti pasiektas naudojant gaišinimo metodą.
3. 1 dalis netaikoma, jeigu gyvūnas turi būti nugaišintas susidarius neatidėliotinoms aplinkybėms, siekiant apsaugoti jo gerovę.

Valstybės narės nustato pirmoje pastraipoje minimas neatidėliotinas aplinkybes.

II SKYRIUS TAM TIKRŲ GYVŪNŲ NAUDOJIMO PROCEDŪROSE NUOSTATOS

7 straipsnis

Nykstančios rūšys, išskyrus nežmoginius primatus

1. Tarybos reglamento (EB) Nr. 338/97³¹ A priede išvardytos nykstančios rūšys nenaudojamos procedūrose, išskyrus šias sąlygas atitinkančias procedūras:
 - (a) procedūros tikslas – vienas iš minėtųjų 5 straipsnio 2 punkto a papunktyje, 3 arba 5 punkte;
 - (b) pateikta mokslinių įrodymų, kad procedūros tikslas negali būti pasiektas naudojant kitas nei išvardytosios tame priede rūšis.
2. Šis straipsnis netaikomas jokioms nežmoginių primatų rūšims.

8 straipsnis

Nežmoginių primatų rūšys

1. Nežmoginiai primatai nenaudojami procedūrose, išskyrus procedūras, atitinkančias šias sąlygas:
 - (c) procedūra siekiama vieno iš 5 straipsnio 1 punkte, 2 punkto a papunktyje ir 3 punkte minimų tikslų, ir ji atliekama siekiant išvengti pavojų žmonių gyvybei keliančių ar sekinančių būklių, užkirsti joms kelią, jas diagnozuoti ar gydyti, arba ja siekiama 5 straipsnio 5 punkte minimo tikslo;
 - (d) pateikta mokslinių įrodymų, kad procedūros tikslas negali būti pasiektas naudojant kitas nei nežmoginiai primatai rūšis.
2. Nepaisant 1 dalies, žmogbeždžionės nenaudojamos procedūrose, taikant 50 straipsnyje nurodytą apsaugos sąlygą.

³¹ OL L 61, 1997 3 3, p. 1.

9 straipsnis
Laisvėje sugauti gyvūnai

1. Laisvėje sugauti gyvūnai procedūrose nenaudojami.
2. Kompetentingos valdžios institucijos gali leisti nesilaikyti 1 dalies, jeigu pateikiami moksliniai įrodymai, kad procedūros tikslas negali būti pasiektas naudojant gyvūną, kuris buvo užaugintas naudoti procedūrose.

10 straipsnis
Naudoti procedūrose auginami gyvūnai

1. Valstybės narės užtikrina, kad II priede išvardytų rūšių gyvūnai galėtų būti naudojami procedūrose tik tuo atveju, jeigu buvo užauginti naudoti procedūrose.

Tačiau nuo III priede nustatytų datų valstybės narės užtikrina, kad tame priede išvardyti nežmoginiai primatai galėtų būti naudojami procedūrose tik tuo atveju, jeigu yra nelaisvėje užaugintų nežmoginių primatų palikuonys.
2. Kompetentingos valdžios institucijos gali leisti nesilaikyti 1 dalies, jeigu pateikiama mokslinių įrodymų.

11 straipsnis
Benamiai ir sulaukėję naminiai gyvūnai

Benamiai ir sulaukėję naminiai gyvūnai procedūrose nenaudojami.

III SKYRIUS **PROCEDŪROS**

12 straipsnis
Procedūros

1. Valstybės narės užtikrina, kad procedūros visada būtų atliekamos naudojimo įstaigose.

Kompetentinga valdžios institucija gali leisti nesilaikyti pirmos pastraipos, jeigu pateikiama mokslinių įrodymų.
2. Procedūros gali būti atliekamos tik vykdant projektą.

13 straipsnis
Atliekant procedūras taikomi metodai

1. Valstybės narės užtikrina, kad procedūra nebūtų atliekama, jeigu pagal Bendrijos teisės aktus yra pripažįstamas kitas moksliškai tinkamas su gyvūno naudojimu

nesusijęs metodas ar bandymo strategija, leidžiantys gauti siekiamą rezultatą. Kai tokio metodo nėra, procedūra negali būti atliekama, jeigu norimam rezultatui pasiekti racionali ir praktiniu požiūriu yra prieinamas kitas mokliškai tinkamas metodas ar bandymo strategija, įskaitant kompiuterizuotus, *in vitro* ir kitus metodus, kuriems nereikia naudoti gyvūnų.

2. Renkantis procedūras, pasirenkamos tos, kurioms atlikti reikia mažiausiai gyvūnų, naudojami gyvūnai su mažiausiu neurofiziologiniu jautrumu, gyvūnai patiria mažiausiai skausmo, kančios, baimės ar ilgalaikio sužalojimo ir kurias atliekant yra didžiausia tikimybė gauti tinkamus rezultatus.
3. Jei įmanoma, reikėtų vengti rinktis gyvūno nugaišimą kaip procedūros užbaigimo momentą, o verčiau rinktis ankstyvą ir gyvūno atžvilgiu humanišką procedūros užbaigimo momentą. Jeigu procedūrą galima užbaigti tik nugaišus gyvūnui, procedūra suplanuojama taip, kad dėl jos nugaištų kuo mažiau gyvūnų.

14 straipsnis *Anestezija*

1. Valstybės narės užtikrina, kad visos procedūros būtų atliekamos taikant bendrąją arba vietinę anesteziją.
2. Nukrypstant nuo 1 dalies, procedūros gali būti atliekamos be anestezijos šiomis sąlygomis:
 - (e) jeigu manoma, kad anestezija gyvūną traumuos labiau nei pati procedūra;
 - (f) jeigu anestezijos taikymas nesuderinamas su procedūros tikslu, išskyrus atvejus, kai procedūra susijusi su sunkiais sužeidimais, galinčiais sukelti stiprų skausmą.
3. Jeigu procedūra atliekama netaikant anestezijos, naudojami analgetikai ar kiti tinkami metodai, kad gyvūnai patirtų kuo mažiau neišvengiamo skausmo, kančios ir baimės.
4. Valstybės narės užtikrina, kad gyvūnams nebūtų skiriami jokie vaistai, dėl kurių jie negalėtų rodyti skausmo arba galėtų jį rodyti ribotai, kai jiems neatlikta tinkama anestezija ar analgezija.

Tokiais atvejais turi būti pateikti moksliniai įrodymai, prie kurių pridedama išsami informacija apie anesteziją ar analgeziją.
5. Gyvūnui, galinčiam patirti stiprų skausmą pasibaigus anestezijos poveikiui, prevenciškai ir po operacijos skiriama analgezija ar taikomos kitos tinkamos nuskausminamosios priemonės, jei tai dera su procedūros tikslu. Jeigu neįmanoma skirti analgezijos, gyvūnas nedelsiant nugaišinamas.

15 straipsnis
Procedūrų sunkumo klasifikavimas

1. Valstybės narės užtikrina, kad, remiantis galimo skausmo, kančios, baimės ir ilgalaikio sužalojimo trukme ir intensyvumu, intervencijos dažnumu, galimybės tenkinti etologinius poreikius netekimu ir anestezijos ar analgezijos (ar abiejų šių būdų) taikymu, visos procedūros būtų suskirstytos į kategorijas „lengva“, „vidutinio sunkumo“, „sunki“ ar „be galimybės atgaivinti“.
2. Valstybės narės užtikrina, kad „sunkiųjų“ kategorijai priskirtos procedūros nebūtų atliekamos, jeigu manoma, kad skausmas, kančia ar baimė gali užsitęsti.
3. Naudojant bendrąją anesteziją atliekamos procedūros, kurių pabaigoje galimybės atgauti sąmonę neturintis gyvūnas nugaišinamas, priskiriamos kategorijai „be galimybės atgaivinti“.
4. Komisija nustato procedūrų klasifikavimo kriterijus.

Tos priemonės, kuriomis siekiama iš dalies pakeisti neesmines šios direktyvos nuostatas ją papildant, priimamos pagal 51 straipsnio 3 dalyje nurodytą reguliavimo procedūrą su tikrinimu *[per 18 mėnesių nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos]*.

16 straipsnis
Pakartotinis naudojimas

1. Valstybės narės užtikrina, kad tais atvejais, kai procedūroje gali būti naudojamas kitas gyvūnas, kuriam anksčiau neatlikta jokių procedūrų, procedūroje jau naudotas gyvūnas galėtų būti pakartotinai panaudotas naujojoje procedūroje tik jeigu įvykdytos visos šios sąlygos:
 - (g) ankstesnė procedūra buvo priskirta kategorijai „lengva“;
 - (h) įrodyta, kad bendroji gyvūno sveikatos būklė ir gerovė visiškai atkurtos;
 - (i) naujoji procedūra priskirta kategorijai „lengva“ arba „be galimybės atgaivinti“.
2. Nukrypstant nuo 1 dalies reikalavimų, kompetentinga valdžios institucija, remdamasi moksliniais įrodymais, gali leisti pakartotinai naudoti gyvūną, jeigu tas gyvūnas, patyręs didelį skausmą, baimę ar atitinkamą kančią sukėlusią procedūrą, nenaudojamas daugiau kaip vieną kartą ir jeigu kita procedūra priskiriama kategorijai „lengva“ arba „be galimybės atgaivinti“.

17 straipsnis
Procedūros pabaiga

1. Procedūra laikoma baigta, kai nebeatliekami jokie tolesni tai procedūrai reikalingi stebėjimai arba, naujų genetiškai modifikuotų gyvūnų linijų atveju, kai galima moksliniais įrodyti neigiamo poveikio gyvūnams nebuvimą.

2. Baigiantis procedūrai, veterinarijos gydytojas ar kitas kompetentingas asmuo priima sprendimą, ar gyvūnas turi būti paliktas gyvas, ar nugaišintas.
3. Gyvūnas nugaišinamas, jeigu yra tikimybė, kad jis patirs nuolatinį skausmą ar baimę.
4. Jeigu gyvūnas paliekamas gyvas, atsižvelgiant į sveikatos būklę jam skiriama reikalinga priežiūra, sudaromos reikiamos laikymo sąlygos, ir jį stebi veterinarijos gydytojas ar kitas kompetentingas asmuo.

18 straipsnis
Dalijimasis organais ir audiniais

Valstybės narės parengia nugaišintų gyvūnų organų ir audinių dalijimosi programas.

19 straipsnis
Gyvūnų paleidimas į laisvę ir atidavimas privačiam laikytojui

Gyvūnus, kurie naudojami arba kuriuos ketinama naudoti procedūrose, valstybės narės gali leisti paleisti į laisvę arba atiduoti privačiam laikytojui, jeigu įvykdytos šios sąlygos:

- (a) tai leidžia padaryti gyvūno sveikatos būklė;
- (b) nekyla jokio pavojaus visuomenės sveikatai ar aplinkai;
- (c) imtasi visų priemonių gyvūno gerovei užtikrinti.

IV SKYRIUS

LEIDIMAS

1 skirsnis

Leidimų išdavimas asmenims

20 straipsnis
Leidimų išdavimas asmenims

1. Valstybės narės užtikrina, kad asmenys gautų kompetentingos valdžios institucijos leidimą prieš atlikdami kurią nors iš šių funkcijų:
 - (j) procedūrų su gyvūnais atlikimas, įskaitant jų nugaišinimą;
 - (k) procedūrų ir projektų kontrolė ar rengimas;
 - (l) gyvūnų prižiūrėtojų kontrolė.

2. Valstybės narės užtikrina, kad leidimui gauti 1 dalyje minimi asmenys turėtų tinkamą išsilavinimą, būtų baigę tinkamą mokymą bei įrodytų turintys būtiną kompetenciją.

1 dalies b punkte nurodytas funkcijas atliekantys asmenys turi būti baigę mokslo disciplinos, susijusios su atliekamu darbu, kursą ir turi sugebėti prižiūrėti atitinkamas gyvūnų rūšis bei rūpintis jomis.

3. Visi leidimai asmenims išduodami ribotam, ne ilgesniam kaip penkerių metų laikotarpiui. Valstybės narės užtikrina, kad asmenims išduoti leidimai būtų atnaujinami tik pateikus būtinos kompetencijos įrodymų.
4. Valstybės narės, atsižvelgdamos VI priede išvardytus aspektus, skelbia būtiniausius švietimo bei mokymo reikalavimus ir būtinos kompetencijos įgijimo, palaikymo ir įrodymo reikalavimus.

2 skirsnis

Reikalavimai įstaigoms

21 straipsnis

Leidimų įstaigoms išdavimas

1. Valstybės narės užtikrina, kad kompetentinga valdžios institucija išduotų leidimus visoms veisimo, tiekimo ir naudojimo įstaigoms ir užregistruotų jas.

Leidimas įstaigai išduodamas tik tuo atveju, jeigu kompetentinga valdžios institucija ją patikrino ir nustatė, kad įstaiga atitinka šios direktyvos reikalavimus.

2. Leidime nurodoma įstaigos rūšis ir asmuo, atsakingas už įstaigą ir šios direktyvos nuostatų laikymąsi.

22 straipsnis

Leidimo galiojimo sustabdymas ir panaikinimas

1. Jeigu įstaiga nebesilaiko šioje direktyvoje nustatytų reikalavimų, kompetentinga valdžios institucija sustabdo jai išduoto leidimo galiojimą arba jį panaikina.
2. Valstybės narės užtikrina, kad, sustabdžius leidimo galiojimą ar jį panaikinus, nenukentėtų įstaigoje laikomų gyvūnų gerovė.

23 straipsnis

Reikalavimai įrenginiams ir įrangai

1. Valstybės narės užtikrina, kad visos veisimo, tiekimo ir naudojimo įstaigos turėtų įrenginius ir įrangą, tinkamus laikomoms gyvūnų rūšims, o jeigu atliekamos procedūros – tinkamus ir procedūroms atlikti.

2. 1 dalyje nurodytų įrenginių ir įrangos projektavimas, konstrukcija ir veikimo būdai yra tokie, kad būtų užtikrintas kuo veiksmingesnis procedūrų atlikimas, kad reikiami rezultatai būtų gaunami naudojant kuo mažiau gyvūnų ir kad jiems būtų sukeliama kuo mažiau skausmo, kančios, baimės ar ilgalaikių sužalojimų.

24 straipsnis

Reikalavimai įstaigų darbuotojams

Kiekviena veisimo, tiekimo ir naudojimo įstaiga turi pakankamai kvalifikuotų darbuotojų, įskaitant šiuos būtinus darbuotojus:

- (18) už įstaigoje veisiamų, laikomų ar naudojamų gyvūnų gerovę ir priežiūrą vietoje atsakingus asmenis, kurie užtikrina, kad:
 - (a) su gyvūnais dirbantys darbuotojai turėtų galimybių gauti konkrečios informacijos apie įstaigoje laikomas gyvūnų rūšis;
 - (b) projektai būtų atliekami pagal projektams išduotą leidimą;
 - (c) būtų nutrauktos visos procedūros, per kurias gyvūnas patiria nereikalingą baimę, skausmą ar kančią;
 - (d) tais atvejais, kai nesilaikoma projektui išduoto leidimo, būtų imtasi tinkamų priemonių neatitinkčiai pašalinti, šios priemonės būtų užregistruotos ir apie jas būtų pranešta nuolatiniam etinio vertinimo organui.
- (19) laboratorinių gyvūnų priežiūros patirties turintį paskirtąjį veterinarijos gydytoją, kuriam pavesta konsultuoti gyvūnų gerovės ir gydymo klausimais.

25 straipsnis

Nuolatinis etinio vertinimo organas

1. Valstybės narės užtikrina, kad kiekviena veisimo, tiekimo ir naudojimo įstaiga įsteigtų nuolatinį etinio vertinimo organą.
2. Į nuolatinį etinio vertinimo organą skiriamas paskirtasis veterinarijos gydytojas, asmuo (asmenys), atsakingas (-i) už gyvūnų gerovę ir priežiūrą įstaigoje, o naudojimo įstaigos atveju – ir mokslo personalo narys.

26 straipsnis

Nuolatinio etinio vertinimo organo užduotys

1. Nuolatinis etinio vertinimo organas atlieka šias užduotis:
 - (a) su gyvūnais dirbantiems darbuotojams teikia etines rekomendacijas su gyvūnų gerove susijusiais klausimais gyvūnų išsigijimo, laikymo, priežiūros ir naudojimo atžvilgiu;

- (b) konsultuoja įstaigos darbuotojus gyvūnų naudojimo pakeitimo, mažinimo ir jo sąlygų gerinimo reikalavimo taikymo klausimais ir nuolat praneša jiems apie naujausią technikos ir mokslo pažangą, susijusią su šio reikalavimo taikymu;
- (c) nustato ir persvarsto vidaus tvarkos procedūras, susijusias su įstaigoje laikomų ar naudojamų gyvūnų gerovės stebėseną, ataskaitų teikimu ir tolesniais veiksmais;
- (d) kasmet peržiūri visus ilgesnės nei 12 mėnesių trukmės projektus ir visų pirma įvertina:
 - per ankstesnius metus naudotų gyvūnų skaičių, rūšis ir gyvenimo etapus;
 - argumentus, kuriais grindžiamas paskesniems metams reikalingų gyvūnų skaičius, rūšys ir gyvenimo etapai;
 - gaišinimo metodų taikymą ir tai, kaip buvo atsižvelgta į naujausius pokyčius, susijusius su gyvūnų naudojimu procedūrose;
- (e) remdamasis d punkte minima peržiūra arba tais atvejais, kai nukrypstama nuo projektui išduoto leidimo reikalavimų, nagrinėja, ar reikia prašyti, kad projektui duotas leidimas būtų pakeistas ar atnaujintas;
- (f) teikia nuomones dėl gyvūnų atidavimo privačiam laikytojiui programų, visų pirma dėl tinkamos atiduotinių privačiam laikytojiui gyvūnų socializacijos.

2. Valstybės narės užtikrina, kad įrašai apie visas rekomendacijas, kurias nuolatinis etinio vertinimo organas suteikė įstaigai, ir apie visus atsižvelgiant į tas rekomendacijas priimtus sprendimus būtų saugojami.

Įrašai pateikiami kompetentingai valdžios institucijai, jai paprašius.

27 straipsnis

Nežmoginių primatų veisimo strategija

1. Valstybės narės užtikrina, kad nežmoginių primatų veisimo ir tiekimo įstaigos taikytą strategiją, pagal kurią būtų didinama gyvūnų, kurie yra nelaisvėje užaugintų nežmoginių primatų palikuonys, dalis.
2. Nežmoginius primatus perkančios įstaigos paprašytos pateikia kompetentingai institucijai įrodymų, kad įstaigoje, iš kurios įsigyti gyvūnai, taikoma veisimo strategija.

28 straipsnis
Gyvūnų atidavimo privačiam laikytojui programa

Jeigu valstybės narės leidžia atiduoti gyvūnus privačiam laikytojui, kaip nurodyta 20 straipsnyje, veisimo, tiekimo ir naudojimo įstaigos, kuriose laikomus gyvūnus ketinama atiduoti privačiam laikytojui, turi taikyti gyvūnų atidavimo privačiam laikytojui programą, užtikrinančią atiduotų privačiam laikytojui gyvūnų socializaciją.

29 straipsnis
Gyvūnų registrai

1. Valstybės narės užtikrina, kad visos veisimo, tiekimo ir naudojimo įstaigos registruotų:
 - (g) užaugintų, išsigytų, perduotų, paleistų į laisvę ar atiduotų privačiam laikytojui gyvūnų skaičių ir rūšis;
 - (h) gyvūnų kilmę, įskaitant informaciją, ar jie užauginti naudoti procedūrose;
 - (i) gyvūnų išsigijimo, tiekimo, paleidimo į laisvę ar atidavimo privačiam laikytojui datas;
 - (j) tiekimo įstaigos pavadinimą ir adresą bei gyvūnų atvežimo datą;
 - (k) gyvūnų gavėjo pavadinimą ir adresą;
 - (l) įstaigoje nugaišusių gyvūnų arba gyvūnų, kurie buvo nugaišinti, skaičių ir rūšis.
2. 1 dalyje nurodyti įrašai saugomi bent trejus metus ir, kompetentingai valdžios institucijai paprašius, jai pateikiami.

30 straipsnis
Informacija apie šunis, kates ir nežmoginius primatus

1. Valstybės narės užtikrina, kad visos veisimo, tiekimo ir naudojimo įstaigos apie kiekvieną šunį, katę ir nežmoginį primatą saugotų šią informaciją:
 - (m) tapatybę;
 - (n) gimimo vieta;
 - (o) ar gyvūnas užaugintas naudoti procedūrose;
 - (p) nežmoginio primato atveju – ar jis yra nelaisvėje užaugintų nežmoginių primatų palikuonis.
2. Kiekvienam nežmoginiam primatui sukuriama individuali byla, kuri pildoma visą gyvūno gyvenimą.

Byla sukuriama gyvūnui gimus, joje pateikiama išsami informacija apie atskiro gyvūno reprodukciją, medicininę ir socialinę informaciją.

3. 1 dalyje nurodyta informacija saugoma bent trejus metus gyvūnui nugaišus ir, kompetentingai institucijai paprašius, jai pateikiama.

31 straipsnis *Ženklimas*

1. Prieš nujunkymą kiekvienas šuo, katė ar nežmoginis primatas visose veisimo, tiekimo ar naudojimo įstaigose kuo neskausmingiau paženklintas individualiu identifikavimo ženklu, išskyrus 2 dalyje nurodytus atvejus.
2. Kai šuo, katė ar nežmoginis primatas prieš nujunkymą perduodamas iš vienos įstaigos į kitą ir jo paženklini iš anksto praktiškai negalima, tol, kol gyvūną bus galima paženklini, gaunančioji įstaiga turi tvarkyti išsamų dokumentų registrą, kuriame pirmiausia nurodoma gyvūno motina.
3. Kai nepaženklintas šuo, katė ar nežmoginis primatas patenka į įstaigą pirmą kartą, jie kuo skubiau ženklunami.
4. Kompetentingai institucijai paprašius, įstaiga nurodo priežastis, kodėl gyvūnas nebuvo paženklintas.

32 straipsnis *Priežiūra ir laikymas*

1. Dėl gyvūnų priežiūros ir laikymo valstybės narės užtikrina, kad:
 - (q) visiems gyvūnams būtų suteiktos jų sveikatai ir gerovei reikalingos laikymo patalpos, aplinka, nors šiek tiek judėjimo laisvės, pašaras, vanduo ir priežiūra;
 - (r) gyvūno galimybių tenkinti savo fiziologinius ir etologinius poreikius apribojimai būtų minimalūs;
 - (s) fizinės gyvūnų veisimo, laikymo ir naudojimo sąlygos būtų kasdien tikrinamos;
 - (t) gyvūnų gerovę ir sveikatos būklę stebėtų kompetentingas asmuo, kad būtų užkirstas kelias skausmui ar išvengtinais kančiais, baimei ar ilgalaikiam sužalojimui;
 - (u) būtų imtasi priemonių užtikrinti, kad bet koks nustatytas defektas ar kančia būtų kuo skubiau pašalinti.
2. Įgyvendindamos 1 dalies a ir b punktus, valstybės narės nuo IV priede nustatytų datų taiko tame priede nustatytus priežiūros ir laikymo standartus.
3. Valstybės narės dėl gyvūnų gerovės priežasčių gali leisti netaikyti 2 dalies.

3 skirsnis

Patikros

33 straipsnis

Nacionalinės patikros

1. Valstybės narės užtikrina, kad būtų tikrinama visų veisimo, tiekimo ir naudojimo įstaigų atitiktis šiai direktyvai.
2. Kompetentinga valdžios institucija atlieka nacionalines patikras bent du kartus per metus.

Bent viena patikra atliekama iš anksto apie ją nepranešus.
3. Valstybės narės užtikrina, kad patikrų dažnumas ir mastas būtų pakankami atsižvelgiant į laikomų gyvūnų skaičių ir rūšis, įstaigos atitiktį šios direktyvos reikalavimams ir, naudojimo įstaigų atveju, į tose įstaigose atliekamų projektų skaičių ir rūšis.
4. Visų patikrų įrašai saugomi bent penkerius metus.
5. Valstybės narės užtikrina tinkamą infrastruktūrą ir pakankamą kvalifikuotų inspektorių skaičių patikroms atlikti.
6. Valstybės narės parengia programas, pagal kurias atlieka bendras patikras.

34 straipsnis

Nacionalinių patikrų kontrolė

1. Komisija valstybėse narėse gali vykdyti infrastruktūros ir nacionalinių patikrų atlikimo kontrolę.
2. Valstybė narė, kurios teritorijoje vykdoma kontrolė, Komisijos ekspertams teikia visą būtiną pagalbą, reikalingą jų pareigoms atlikti. Komisija praneša atitinkamos valstybės narės kompetentingai valdžios institucijai apie kontrolės rezultatus.
3. Atitinkamos valstybės narės kompetentinga valdžios institucija imasi priemonių, kad būtų atsižvelgta į kontrolės rezultatus.

4 skirsnis

Reikalavimai projektams

35 straipsnis

Leidimų projektams išdavimas

1. Valstybės narės užtikrina, kad projektai nebūtų atliekami, jei iš anksto negautas kompetentingos valdžios institucijos leidimas.
2. Leidimas suteikiamas tik tuo atveju, jei kompetentingos valdžios institucijos atliktas etinis vertinimas yra palankus.

36 straipsnis

Paraiška projekto leidimui gauti

1. Naudojimo įstaiga, norėdama gauti leidimą projektui, teikia paraišką, kurioje pateikiama:
 - (v) projekto pasiūlymas;
 - (w) netechninio pobūdžio projekto santrauka;
 - (x) informacija apie VII priede nurodytus aspektus.
2. Valstybės narės gali netaikyti 1 dalies b punkto reikalavimo ir gali leisti naudojimui įstaigai pateikti glaustesnę projekto pasiūlymą, kuriame pateikiamas tik etinis vertinimas ir 41 straipsnio 2 dalyje nurodyta informacija, jeigu pagal projektą atliekamos procedūros, priskiriamos kategorijai „lengva“, ir jose nenaudojami nežmoginiai primatai.

37 straipsnis

Etinis vertinimas

1. Atliekant etinį vertinimą, tikrinama, ar projektas atitinka šiuos kriterijus:
 - (y) projektas mokliškai pagrįstas arba reikalingas pagal teisės aktus;
 - (z) projekto tikslai pateisina gyvūnų naudojimą;
 - (aa) projektas parengtas taip, kad procedūros būtų atliekamos pačiu humaniškesniu ir aplinką tausojančiu būdu.
2. Etinis vertinimas visų pirma apima:
 - (bb) projekto tikslų, numatomos mokslinės naudos ir mokomosios vertės vertinimą;

- (cc) projekto atitikties gyvūnų naudojimo pakeitimo, mažinimo ir jo sąlygų gerinimo reikalavimui vertinimą;
 - (dd) procedūrų sunkumo klasifikavimo vertinimą;
 - (ee) projekto žalos ir naudos analizę, siekiant įvertinti, ar numatoma mokslo pažanga, kuri ilgainiui atneš naudos žmonėms, gyvūnams ar aplinkai, pateisina žalą gyvūnams, t. y. jų kančią, skausmą ir baimę, ir tam tikrais atvejais žalą aplinkai;
 - (ff) 6, 7, 8, 9, 10, 12, 14 ir 16 straipsniuose minimų mokslinių įrodymų vertinimą;
3. Etinį vertinimą atliekanti kompetentinga valdžios institucija pasitelkia į pagalbą ekspertus, kurie dirba visų pirma šiose srityse:
- (gg) mokslinio naudojimo sritys, kuriose bus naudojami gyvūnai;
 - (hh) eksperimentų planavimas, įskaitant, jei tinkama, statistiką;
 - (ii) laboratorinių gyvūnų veterinarijos praktika arba, jei tinkama, laukinių gyvūnų veterinarijos praktika;
 - (jj) būtinoji priežiūra ir priežiūra, susijusios su gyvūnų rūšimis, kurias ketinama naudoti;
 - (kk) praktinis gyvūnų naudojimo pakeitimo, mažinimo ir jo sąlygų gerinimo reikalavimo taikymas;
 - (ll) taikomoji etika;
 - (mm) jei tinkama, aplinkos mokslas.
4. Etinis vertinimas atliekamas skaidriai, atsižvelgiant į nepriklausomų šalių nuomonę.

38 straipsnis
Vertinimas atgaline data

1. Atliekant etinį vertinimą, 37 straipsnio 2 dalies d punkte minimos žalos ir naudos analizės pagrindu nustatoma, ar, užbaigus projektą, kompetentinga valdžios institucija turėtų jį įvertinti atgaline data.
- Jeigu manoma, kad vertinimas atgaline data būtų tinkamas, atliekant etinį vertinimą nustatomas terminas, iki kurio turi būti atliktas atitinkamo projekto įvertinimas atgaline data.
2. Atliekant vertinimą atgaline data tikrinama:
- (nn) ar buvo įgyvendinti projekto tikslai;
 - (oo) gyvūnams padaryta žala, įskaitant panaudotų gyvūnų skaičių bei rūšis ir procedūrų sunkumą;

- (pp) veiksniai, kurie gali padėti toliau įgyvendinti gyvūnų naudojimo pakeitimo, mažinimo ir jo sąlygų gerinimo reikalavimą.
3. Visi projektai, kuriuose naudojami nežmoginiai primatai, vertinami atgaline data.
 4. Nepažeidžiant 3 dalies, vertinimo atgaline data reikalavimas netaikomas visiems projektams, pagal kuriuos vykdomos tik kategorijai „lengva“ priskiriamos procedūros.

39 straipsnis
Etinio vertinimo įrašai

1. Įstaiga saugo etinio vertinimo dokumentus bent trejus metus pasibaigus projektui išduoto leidimo galiojimo terminui ir paprašyta pateikia juos kompetentingai valdžios institucijai.
2. Tačiau projektų, kurie turi būti įvertinti atgaline data, etinio vertinimo dokumentai saugomi, kol bus užbaigtas vertinimas atgaline data.

40 straipsnis
Netechninio pobūdžio projekto santraukos

1. Atsižvelgiant į saugomą konfidencialią informaciją, netechninio pobūdžio projekto santraukoje pateikiama:
 - (qq) informacija apie projekto tikslus, įskaitant tikimybę juos pasiekti, galimą žalą, ir išsami informacija apie gyvūnų, kurie bus panaudoti, skaičių ir rūšis;
 - (rr) gyvūnų naudojimo pakeitimo, mažinimo ir jo sąlygų gerinimo reikalavimo laikymosi įrodymai.
2. Remdamasi etinio vertinimo rezultatais, naudojimo įstaiga netechninio pobūdžio projekto santraukoje nurodo, ar projektas turi būti įvertintas atgaline data ir iki kokio termino.
3. Naudojimo įstaiga atnaujina netechninio pobūdžio projekto santrauką, naudodama vertinimo atgaline data rezultatus.
4. Valstybės narės viešai skelbia projektų, kuriems buvo išduotas leidimas, netechninio pobūdžio santraukas ir visas atnaujintas jų versijas.

41 straipsnis
Leidimo projektui suteikimas

1. Leidimai projektui įgyvendinti išduodami tik procedūroms, jei buvo atliktas jų etinis vertinimas, ir toms procedūroms skirtoms sunkumo klasifikacijoms.
2. Leidime įgyvendinti projektą nurodomi:

- (ss) už bendrą projekto įgyvendinimą įstaigoje atsakingi asmenys;
 - (tt) naudojimo įstaigos, kuriose bus įgyvendinamas projektas;
 - (uu) lauko tyrimų atveju – už projektą atsakinga naudojimo įstaiga;
 - (vv) bent vienas asmuo, turintis su atitinkamomis gyvūnų rūšimis susijusių specialiųjų žinių.
3. Leidimai įgyvendinti projektą išduodami ne ilgesniam kaip ketverių metų laikotarpiui.
 4. Valstybės narės gali leisti išduoti leidimą keliems projektams, jeigu tie projektai būtini pagal teisės aktus.
 5. Naudojimo įstaigos saugo įrašus apie visus leidimus projektui įgyvendinti bent trejus metus nuo leidimo galiojimo termino pabaigos ir paprašytos pateikia tuos įrašus valdžios institucijai.

42 straipsnis

Leidimo projektui pakeitimas, atnaujinimas ir panaikinimas

1. Naudojimo įstaigai paprašius, kompetentinga valdžios institucija gali iš dalies pakeisti arba atnaujinti leidimą projektui įgyvendinti.
2. Leidimas projektui įgyvendinti iš dalies keičiamas arba atnaujinamas, jeigu papildomas etinis vertinimas yra palankus.
3. Kompetentinga valdžios institucija gali panaikinti leidimą projektui įgyvendinti, jeigu projektas neatliekamas pagal išduotą leidimą.
4. Leidimo projektui įgyvendinti panaikinamas neturi pakenkti gyvūnų, kurie naudoti arba kuriuos ketinta naudoti projekte, gerovei.
5. Valstybės narės nustato ir paskelbia išsamias leidimų projektui įgyvendinti pakeitimo ir atnaujinimo sąlygas.

43 straipsnis

Sprendimai išduoti leidimą

1. Valstybės narės užtikrina, kad sprendimas išduoti leidimą būtų priimamas ir naudojimo įstaigai apie tai pranešama ne vėliau kaip per 30 dienų nuo paraiškos pateikimo. Jeigu valstybė narė per tą laikotarpį sprendimo nepriima, laikoma, kad leidimas išduotas, jeigu pagal atitinkamą projektą atliekamos tik kategorijai „lengva“ priskiriamos procedūros ir jose nenaudojami nežmoginiai primatai. Visais kitais atvejais tokia prielaida netaikoma.
2. Neatsižvelgiant į 1 dalį, išimtinėmis aplinkybėmis ir jei projektas yra neįprastas, tarpdisciplininis ir naujoviškas, sprendimas išduoti leidimą priimamas ir naudojimo įstaigai apie tai pranešama per 60 dienų nuo paraiškos pateikimo.

V SKYRIUS

KARTOJIMO VENGIMAS IR ALTERNATYVŪS METODAI

44 straipsnis

Nereikalingas procedūrų kartojimas

1. Kiekviena valstybė narė pripažįsta pagal teisės aktus būtinus duomenis, kurie buvo gauti per kitoje valstybėje narėje atliktas pagal Bendrijos teisę pripažintas procedūras, išskyrus atvejus, kai būtina atlikti tolesnes su tais duomenimis susijusias procedūras visuomenės sveikatai ir saugai užtikrinti ar aplinkai apsaugoti.
2. Jeigu bandymo sritis nėra privaloma pagal teisės aktus, valstybės narės užtikrina dalijimąsi per procedūras gautais duomenimis, pasirūpindamos konfidencialios informacijos apsauga.

45 straipsnis

Alternatyvūs metodai

Komisija ir valstybės narės dalyvauja kuriant ir tvirtinant alternatyvius metodus, kuriuos taikant galima gauti tiek pat arba daugiau informacijos kaip per procedūras su gyvūnais, bet kuriems nereikia naudoti gyvūnų arba jų reikia mažiau, arba kurių procedūros yra mažiau skausmingos, ir imasi kitų, jų nuomone, reikalingų priemonių moksliniams tyrimams šioje srityje skatinti.

46 straipsnis

Alternatyvius metodus tvirtinančios nacionalinės etaloninės laboratorijos

1. Kiekviena valstybė narė **[per vienerius metus nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos]** paskiria nacionalinę etaloninę laboratoriją, kuri tvirtintų alternatyvius metodus, kuriais pakeičiamas ir mažinamas gyvūnų naudojimas bei gerinamos tokio naudojimo sąlygos.
2. Valstybės narės nacionalinėmis etaloninėmis laboratorijomis gali paskirti tik laboratorijas, akredituotas pagal Direktyvą 2004/10/EB.
3. Nacionalinės etaloninės laboratorijos atitinka šiuos reikalavimus:
 - (ww) turi tinkamai kvalifikuotus darbuotojus, kurie deramai išmokyti naudoti alternatyvius metodus, taikyti tinkamumo patvirtinimo procedūras bei su jų kompetencijos sritimi susijusius metodus;
 - (xx) turi joms skirtoms užduotims atlikti reikalingą įrangą ir produktus;
 - (yy) turi tinkamą administracinę infrastruktūrą;
 - (zz) užtikrina, kad darbuotojai laikytųsi konfidencialumo taisyklių.
4. Nacionalinės etaloninės laboratorijos atlieka šias funkcijas:

- (aaa) bendradarbiauja su Komisija savo kompetencijos srityje;
 - (bbb) Komisijai koordinuojant, dalyvauja atliekant išankstinį ir paskesnį alternatyvių metodų tvirtinimą;
 - (ccc) atitinkamoms valstybės narės valdžios institucijoms perduoda iš Komisijos gautą informaciją apie alternatyvių metodų prieinamumą ir taikymą;
 - (ddd) teikia atitinkamoms valstybių narių valdžios institucijoms mokslinę ir techninę pagalbą priimant ir įgyvendinant alternatyvius metodus;
 - (eee) moko 20 straipsnio 1 dalyje nurodytus asmenis naudoti alternatyvius metodus.
5. Nacionalinės etaloninės laboratorijos praneša apie kiekvieną interesų konfliktą, susijusį su atliekama užduotimi.
 6. Kiekviena valstybė narė praneša Komisijai savo etaloninės laboratorijos pavadinimą ir adresą. Komisija viešai skelbia nacionalinių etaloninių laboratorijų sąrašą.
 7. Pasikonsultavusi su nacionalinėmis etaloninėmis laboratorijomis, Komisija nustato tvirtinimo tyrimų prioritetus ir paskirsto šioms laboratorijoms užduotis tokiems tyrimams atlikti.

47 straipsnis

Nacionalinis gyvūnų gerovės ir etikos komitetas

1. Kiekviena valstybė narė įsteigia nacionalinį gyvūnų gerovės ir etikos komitetą, kuris konsultuoja kompetentingas valdžios institucijas ir nuolatinis etinio vertinimo organus su gyvūnų išsigijimu, veisimu, laikymu, priežiūra ir naudojimu procedūrose susijusiais klausimais ir užtikrina dalijimąsi gerąja patirtimi.
2. Nacionaliniai gyvūnų gerovės ir etikos komitetai keičiasi informacija apie nuolatinį etinio vertinimo organų veikimą bei etinį vertinimą ir dalijasi Bendrijoje gerąja patirtimi.

VI SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

48 straipsnis

Priedų derinimas su technikos pažanga

Komisija gali derinti II–VII priedus su technikos ir mokslo pažanga.

Tos priemonės, skirtos neesminėms šios direktyvos nuostatomis iš dalies pakeisti, priimamos pagal 51 straipsnio 4 dalyje nurodytą reguliavimo procedūrą su tikrinimu.

49 straipsnis
Ataskaitų teikimas

1. Valstybės narės [per šešerius metus nuo perkėlimo į nacionalinius teisės aktus dienos], o vėliau kartą į penkerius metus Komisijai siunčia informaciją apie šios direktyvos ir visų pirma apie jos 10 straipsnio 1 dalies, 25, 27, 33, 37, 38, 40 ir 44 straipsnių įgyvendinimą.
2. Valstybės narės renka ir kasmet viešai skelbia statistinę informaciją apie gyvūnų naudojimą procedūrose, įskaitant informaciją apie faktinį procedūrų sunkumą ir apie procedūrose naudotų nežmoginių primatų kilmę bei rūšį.

Valstybės narės pateikia tą statistinę informaciją Komisijai iki [per trejus metus nuo perkėlimo į nacionalinius teisės aktus dienos] ir kiekvienais paskesniais metais.
3. Komisija [per 18 mėnesių nuo šios direktyvos įsigaliojimo datos] nustato bendrą 2 dalyje nurodytos informacijos teikimo formą pagal 51 straipsnio 2 dalyje nurodytą reguliavimo procedūrą.

50 straipsnis
Apsaugos sąlyga

1. Jeigu yra pagrįstų priežasčių valstybei narei manyti, kad būtina imtis veiksmų rūšiai išsaugoti arba veiksmų, susijusių su netikėtu pavojų žmonių gyvybei keliančios ar sekinančios klinikinės būklės protrūkiu, valstybė narė gali leisti naudoti žmogbeždžiones procedūrose, kuriomis siekiama vieno iš 5 straipsnio 2 dalies a punkte, to straipsnio 3 arba 5 dalyse nurodytų tikslų, jeigu tos procedūros tikslo negalima pasiekti naudojant kitos rūšies nei žmogbeždžionės gyvūnus arba taikant alternatyvius metodus. Tačiau nuoroda į 5 straipsnio 2 dalies a punktą nelaikoma nuoroda į gyvūnus arba augalus.
2. Valstybė narė nedelsdama apie tai praneša Komisijai ir kitoms valstybėms narėms ir nurodo sprendimo priežastis bei pateikia 1 dalyje aprašytos padėties įrodymus, kuriais grindžiama laikinoji priemonė.
3. Komisija 51 straipsnio 2 dalyje nurodyta tvarka per 60 dienų nuo dienos, kurią gavo valstybės narės informaciją, priima sprendimą. Šiuo sprendimu:
 - (fff) leidžiama taikyti laikinąją priemonę sprendime nustatytu laikotarpiu arba
 - (ggg) reikalaujama, kad valstybė narė atšauktų laikinąją priemonę.

51 straipsnis
Komitetas

1. Komisijai padeda Komitetas.
2. Darant nuorodą į šią dalį, taikomi Sprendimo 1999/468/EB 5 ir 7 straipsniai, atsižvelgiant į minėto sprendimo 8 straipsnio nuostatas.

3. Sprendimo 1999/468/EB 5 straipsnio 6 dalyje nustatytas laikotarpis – trys mėnesiai.
4. Darant nuorodą į šią dalį, taikomos Sprendimo 1999/468/EB 5a straipsnio 1–4 dalys ir 7 straipsniai, atsižvelgiant į minėto sprendimo 8 straipsnio nuostatas.

*52 straipsnis
Komisijos ataskaita*

1. *[Per septynerius metus nuo perkėlimo į nacionalinius teisės aktus dienos]*, o vėliau – kartą į penkerius metus Komisija, remdamasi informacija, gauta iš valstybių narių pagal 49 straipsnio 1 dalį, pateikia Europos Parlamentui ir Tarybai šios direktyvos įgyvendinimo ataskaitą.
2. *[Per septynerius metus nuo perkėlimo į nacionalinius teisės aktus dienos]*, o vėliau kartą į trejus metus Komisija, remdamasi valstybių narių pagal 49 straipsnio 2 dalį pateikta statistine informacija, teikia Europos Parlamentui ir Taryba suvestinę ataskaitą apie tą informaciją.

*53 straipsnis
Persvarstymas*

Iki *[10 metų nuo įsigaliojimo dienos]* Komisija persvarsto šią direktyvą, atsižvelgdama į pažangą, padarytą kuriant alternatyvius metodus, kuriems nereikia naudoti gyvūnų, visų pirma nežmoginių primatų, ir, jei reikia, teikia pasiūlymus dėl pakeitimų.

*54 straipsnis
Kompetentingos valdžios institucijos*

1. Kiekviena valstybė narė paskiria vieną ar daugiau kompetentingų valdžios institucijų, kurios atsako už šios direktyvos įgyvendinimą.

Šiai direktyvai įgyvendinti valstybės narės gali paskirti įstaigas, kurios nėra valstybės valdžios institucijos. Taip paskirtos įstaigos pagal šią direktyvą laikomos kompetentingomis valdžios institucijomis.

2. Valstybės narės praneša Komisijai kompetentingų valdžios institucijų pavadinimus ir adresus ne vėliau kaip *[per tris mėnesius nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos]*. Valstybės narės praneša Komisijai apie visus kompetentingų valdžios institucijų pavadinimų ir adresų pasikeitimus.

Komisijai viešai skelbia kompetentingų valdžios institucijų sąrašą.

*55 straipsnis
Nuobaudos*

Valstybės narės nustato nuobaudų, taikomų už nacionalinių nuostatų, priimtų remiantis šia direktyva, pažeidimus, taisykles ir imasi visų būtinų priemonių jų įgyvendinimui užtikrinti. Numatytos nuobaudos turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasomos. Apie šias taisykles

valstybės narės praneša Komisijai ne vėliau kaip iki [56 straipsnyje nurodytos datos] ir nedelsdamos jai praneša apie bet koki vėliau padarytą pakeitimą, darantį poveikį minėtoms taisyklėms.

*56 straipsnis
Perkėlimas*

1. Valstybės narės ne vėliau kaip iki [per 18 mėnesių nuo šios direktyvos įsigaliojimo dienos] priima ir paskelbia įstatymus ir kitus teisės aktus, kuriais įgyvendinama ši direktyva. Jos nedelsdamos siunčia Komisijai šiuos teisės aktus ir jų bei šios direktyvos atitikties lentelę.

Jos taiko tas nuostatas nuo [metų, einančių po perkėlimo į nacionalinius teisės aktus dienos, kaip nurodyta pirmoje pastraipoje, sausio 1 d.].

Valstybės narės, tvirtindamos tas nuostatas, daro jose nuorodą į šią direktyvą arba tokia nuoroda daroma jas oficialiai skelbiant. Nuorodos darymo tvarką nustato valstybės narės.

2. Valstybės narės pateikia Komisijai šios direktyvos taikymo srityje priimtų nacionalinės teisės aktų pagrindinių nuostatų tekstus.

*57 straipsnis
Panaikinimas*

Direktyva 86/609/EEB panaikinama nuo [dienos, nurodytos 56 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje].

Nuorodos į panaikintą direktyvą laikomos nuorodomis į šią direktyvą.

*58 straipsnis
Pereinamojo laikotarpio nuostatos*

1. Valstybės narės netaiko įstatymų ir kitų teisės aktų, priimtų pagal 35–43 straipsnių nuostatas, projektams, kurie buvo pradėti iki [data, nurodyta 56 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje] ir kurie trunka iki [treji metai nuo datos, nurodytos 56 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje].
2. Leidimai projektams, kurie buvo pradėti iki [data, nurodyta 56 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje] ir kurie trunka iki vėliau kaip [treji metai nuo datos, nurodytos 56 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje] gaunami iki [treji metai nuo datos, nurodytos 56 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje].

*59 straipsnis
Įsigaliojimas*

Ši direktyva įsigalioja dvidešimtą dieną nuo jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

60 straipsnis
Adresatai

Ši direktyva skirta valstybėms narėms.

Priimta Briuselyje

Europos Parlamento vardu
Pirmininkas

Tarybos vardu
Pirmininkas

I PRIEDAS

2 straipsnio 2 dalyje minimos bestuburių rūšys

- Apskritažiomeniai
- Galvakojai moliuskai
- Dešimtkojai vėžiagyviai

II PRIEDAS

10 straipsnyje minimų gyvūnų sąrašas

1. Varlės (*Xenopus (laevis, tropicalis)*, *Rana (temporaria, pipiens)*)
2. Pelės (*Mus musculus*)
3. Žiurkės (*Rattus norvegicus*)
4. Jūrų kiaulytės (*Cavia porcellus*)
5. Siriniai (auksiniai) žiurkėnai (*Mesocricetus auratus*)
6. Kininiai žiurkėnai (*Cricetulus griseus*)
7. Mongolinės smiltpelės (*Meriones unguiculatus*)
8. Triušiai (*Oryctolagus cuniculus*)
9. Šunys (*Canis familiaris*)
10. Katės (*Felis catus*)
11. Visos nežmoginių primatų rūšys

III PRIEDAS

10 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje minimų nežmoginių primatų ir datų sąrašas

Gyvūnų rūšys	Datos
Marmozetės (<i>Callithrix jacchus</i>)	[taikymo data, nurodyta straipsnio apie perkėlimą 1 dalies antroje pastraipoje]
Krabaėdės makakos (<i>Macaca fascicularis</i>)	[7 metai po direktyvos perkėlimo]
Rezusai (<i>Macaca mulatta</i>)	[7 metai po direktyvos perkėlimo]
Kitų rūšių nežmoginiai primatai	[10 metų po direktyvos perkėlimo]

IV PRIEDAS

32 straipsnyje minimi priežiūros ir laikymo standartai

A SKIRSNIS. BENDRASIS SKIRSNIS

1. PATALPOS

1.1. Funkcijos ir bendras suplanavimas

a) Visos patalpos turi būti pastatytos taip, kad aplinka jose būtų tinkama laikomoms gyvūnų rūšims atsižvelgiant į jų fiziologinius ir etologinius poreikius. Taip pat patalpos turi būti suplanuotos ir tvarkomos taip, kad gyvūnai negalėtų pabėgti ir kad į jas negalėtų patekti pašaliniai asmenys ir kiti gyvūnai.

b) Įstaigos turi taikyti techninės priežiūros programą, kuri padėtų užkirsti kelią bet kokiam pastatų arba įrangos sugadinimui ar jį pašalinti.

1.2. Laikymo patalpos

a) Įstaigose turi būti taikomas reguliaraus ir veiksmingo patalpų valymo tvarkaraštis, ir patalpose turi būti palaikomos patenkinamos higienos sąlygos.

b) Patalpų, kuriose gyvūnai gali laisvai judėti, sienos ir grindys turi būti padengtos ypač atsparia medžiaga, nenusidėvinčia laikant gyvūnus ir valant patalpas. Medžiaga turi nekelti pavojaus gyvūnų sveikatai ir neleisti jiems susižaloti. Bet kokią įrangą arba konstrukcijas reikia papildomai apsaugoti, kad gyvūnai negalėtų jų sugadinti arba patys susižeisti.

c) Nesuderinamos rūšys, pavyzdžiui, plėšrūnai ir grobis, arba gyvūnai, kuriems reikia skirtingų aplinkos sąlygų, neturi būti laikomi toje pačioje patalpoje arba, jei kalbama apie plėšrūnus ir grobį, taip, kad pirmieji galėtų pamatyti, užuosti ar išgirsti pastaruosius.

1.3. Bendros ir specialios paskirties procedūrų patalpos

a) Visose įstaigose turi būti laboratorijos parastiems diagnostiniams tyrimams ir skrodimams atlikti ir (arba) mėginiams, skirtiems nuodugnesniems laboratoriniams tyrimams kitose vietose, imti.

b) Įstaigose turi būti sudarytos sąlygos izoliuoti ką tik atvežtus gyvūnus tol, kol bus nustatyta jų sveikatos būklė ir įvertinta bei kuo labiau sumažinta rizika laikomų gyvūnų sveikatai.

c) Reikia skirti atskiras patalpas sergantiems arba sužeistiems gyvūnams laikyti.

1.4. Pagalbinės patalpos

a) Sandėliai turi būti suplanuoti, naudojami ir prižiūrimi taip, kad būtų užtikrinta maisto ir pakratų kokybė. Šios patalpos turi būti apsaugotos nuo parazitų ir vabzdžių. Kitos medžiagos, kurios gali būti užterštos arba kelti pavojų gyvūnams ar darbuotojams, turi būti sandėliuojamos atskirai.

b) Valymo ir plovimo patalpos turi būti gana didelės, kad jose tilptų panaudotos įrangos nukenksminimo ir valymo priemonės. Valymo tvarka turėtų būti tokia, kad švari ir nešvari įranga būtų perduodama atskirai ir išvalyta įranga nebūtų užteršiama.

c) Įstaigos turi sudaryti sąlygas higieniškai laikyti ir naikinti gyvūnų skerdenas ir gyvūnines atliekas. Įstaigos turi taikyti specialias priemones toksiškoms, radioaktyvioms ar užkrečiamoms atliekoms tvarkyti, laikyti ir naikinti.

2. APLINKA IR APLINKOS KONTROLĖ

2.1. Vėdinimas

- a) Laikymo patalpos ir gyvūnų talpyklos turi būti vėdinamos, kad būtų tenkinami laikomos rūšies poreikiai.
- b) Oras patalpose turi būti dažnai atnaujinamas.
- c) Vėdinimo sistema turi būti suprojektuota taip, kad būtų išvengta kenksmingų skersvėjų ir triukšmo.
- d) Rūkymas patalpose, kuriose yra gyvūnų, turi būti uždraustas.

2.2. Temperatūra

- a) Temperatūra laikymo patalpose turi būti pritaikyta laikomai rūšiai. Laikymo patalpų temperatūra turi būti kasdien matuojama ir registruojama.
- b) Gyvūnai neturi būti palikti tik lauko teritorijose, jeigu oro sąlygos gali juos trikdyti.

2.3. Drėgmė

Drėgmės lygis laikymo patalpose turi būti pritaikytas laikomoms gyvūnų rūšims.

2.4. Apšvietimas

- a) Jeigu natūrali šviesa neužtikrina tinkamo šviesos ir tamsos ciklo, reikia įrengti reguliuojamą apšvietimą, kuris atitiktų biologinius gyvūnų poreikius ir sudarytų tinkamas darbo sąlygas.
- b) Apšvietimas turi būti tinkamas būtinajai priežiūrai atlikti ir gyvūnams apžiūrėti.
- c) Turi būti užtikrinta konkrečiai gyvūnų rūšiai tinkama reguliari šviesos trukmė ir apšvietimo intensyvumas.
- d) Laikant gyvūnus albinusus, apšvietimas turi būti sureguliuotas atsižvelgiant į jų jautrumą šviesai.

2.5. Triukšmas

- a) Gyvūnų girdimas triukšmas, įskaitant ultragarsą, turi būti kuo labiau sumažintas, ypač kai gyvūnai ilsisi.
- b) Įstaigose turi būti įrengtos signalizacijos sistemos, kurių skleidžiamas garsas nepatenka į gyvūnų klausos diapazoną, jei tai netrukdo žmonėms jų girdėti.
- c) Laikymo patalpos turi būti izoliuotos nuo triukšmo ir jose turi būti triukšmą sugeriančių medžiagų.

2.6. Signalizacijos sistemos

- a) Įstaigos, priklausomos nuo elektrinės ar mechaninės aplinkos kontrolės ir apsaugos įrangos, turi įrengti atsarginę sistemą, galinčią palaikyti svarbiausias funkcijas ir avarines apšvietimo sistemas bei užtikrinti, kad neišsijungtų pačios signalizacijos sistemos.
- b) Šildymo ir vėdinimo sistemose turi būti įrengti stebėjimo prietaisai ir signalizacija.
- c) Aiškios avarinių procedūrų instrukcijos turi būti laikomos gerai matomoje vietoje.

3. PRIEŽIŪRA

3.1. Sveikata

- a) Įstaigos turi taikyti strategiją, kuri užtikrintų tinkamą gyvūnų sveikatos būklę, saugotų jų gerovę ir atitiktų mokslo reikalavimus. Į šią strategiją turi būti įtraukta mikrobiologinio stebėjimo programa ir veiksmų planai dėl ligų protrūkių, taip pat joje turi būti apibrėžti sveikatos parametrai ir naujų gyvūnų talpinimo tvarka.
- b) Už gyvūnų gerovę ir priežiūrą vietoje atsakingas asmuo bent kasdien turi apžiūrėti gyvūnus. Atliekant patikras turi būti stebima gyvūnų sveikata ir užtikrinta, kad visi sergantys ar sužeisti gyvūnai būtų aptikti ir būtų imtasi tinkamų veiksmų.

3.2. Gaudymas laisvėje

- a) Kai reikia sugauti gyvūnus laisvėje, šiam tikslui taikomi tik humaniški metodai ir tai turi atlikti žmonės, galintys kompetentingai taikyti tokius metodus. Gaudymo tvarka turi kuo mažiau veikti laukinę gamtą ir buveines.
- b) Jeigu nustatoma, kad gaudant arba pagavus gyvūnas sužeistas arba serga, jį turi kuo greičiau apžiūrėti kompetentingas asmuo ir turi būti imtasi priemonių, siekiant kuo labiau sumažinti gyvūnų kančias, teikiant didžiausią pirmenybę gyvūno sveikatos atkūrimui.
- c) Gaudymo vietose turi būti pakankamai atitinkamai gyvūnų rūšiai pritaikytų vežimo talpyklų ir transporto priemonių, kad prireikus gyvūnus būtų galima nuvežti tirti arba gydyti.
- d) Būtina imtis specialių priemonių, siekiant pasirūpinti pagautų laukinių gyvūnų prisitaikymu, karantinu, būstu, būtinaja priežiūra ir priežiūra.

3.3. Apgyvendinimas ir aplinkos gerinimas

a) Apgyvendinimas

Gyvūnai, išskyrus tokius, kurie natūraliomis sąlygomis gyvena pavieniui, turi būti apgyvendinami kartu su kitais gyvūnais, nuolatinėse suderinamų gyvūnų grupėse. Jeigu dėl pagrįstų išimtinių mokslinių ir (ar) su gerove susijusių priežasčių, kurias patvirtina palankus etinis vertinimas, leidžiama laikyti gyvūnus atskirai, laikymo trukmė turi būti apribota iki mažiausios būtinos ir turi būti palaikomas vizualinis, garso, uoslės ir (arba) lytėjimo ryšys. Gyvūnų atvedimas ar gražinimas į nusistovėjusias grupes turi būti atidžiai stebimas, siekiant išvengti nesuderinamumo ir sutrikdytų socialinių ryšių problemų.

b) Aplinkos gerinimas

Visiems gyvūnams turi būti skirta gana sudėtinga erdvė, kurioje jie galėtų išreikšti įvairų jiems būdingą elgesį. Reikia sudaryti sąlygas, kad jie tam tikru mastu galėtų kontroliuoti ir pasirinkti aplinką, kad

gyvūnų elgesys nepakistų dėl jų patirto streso. Įstaigos turi taikyti tinkamus aplinkos gerinimo būdus, kuriais praplečiamos gyvūnų galimybės užsiimti įvairia veikla ir padedama adaptuotis, įskaitant mankštinimąsi, maisto ieškojimą, manipuliacinę ir kognityvinę veiklą, pagal kiekvienos gyvūnų rūšies poreikius. Gyvūnų talpyklų aplinka turi būti gerinama pagal laikomų gyvūnų rūšį ir individualius atitinkamų gyvūnų poreikius. Aplinkos gerinimo strategijos įstaigose turi būti nuolat tikslinamos ir atnaujinamos.

c) Gyvūnų talpyklos

Gyvūnų talpyklos neturi būti pagamintos iš medžiagų, galinčių pakenkti gyvūnų sveikatai. Talpyklų suplanavimas ir konstrukcija turi būti tokia, kad gyvūnai negalėtų susižeisti. Talpyklos turi būti pagamintos iš valymo ir nukenksminimo būdams atsparių medžiagų, išskyrus vienkartinės talpyklas. Gyvūnų talpyklų grindų konstrukcija turi būti pritaikyta gyvūnų rūšiai ir amžiui bei sudaryti sąlygas šalinti išmatas.

3.4. Šėrimas

- a) Maisto forma, turinys ir pateikimas turi atitikti gyvūno mitybos ir elgesio poreikius.
- b) Gyvūnų pašaras turi būti skanus ir neužterštas. Parenkant žaliavas, gaminant, ruošiant ir teikiant pašarus, įstaigos turi imtis priemonių, kad būtų išvengta cheminio, fizinio ir mikrobiologinio užteršimo.
- c) Pakuojant, gabenant ir sandėliuojant pašarą taip pat reikia pasirūpinti, kad jis neužsiterštų, jo kokybė nepablogėtų ar jis nesugestų. Visi piltuvai, loveliai ir kiti šeriant naudojami indai turi būti reguliariai valomi ir, jei reikia, sterilizuojami.
- d) Būtina pasirūpinti, kad kiekvienas gyvūnas galėtų prieiti prie pašaro, ir kad šėrimui skirta vieta būtų ganėtinai didelė, jog gyvūnai nekonkuruotų.

3.5. Girdymas

- a) Gyvūnams visada turi būti teikiamas neužterštas geriamasis vanduo.
- b) Automatinės girdymo sistemos turi būti reguliariai tikrinamos, aptarnaujamos ir praplaunamos vandens srove, siekiant išvengti nelaimingų atsitikimų. Jei naudojami ištisinio dugno narveliai, būtina kiek įmanoma sumažinti patvinimo pavojų.
- c) Būtina pasirūpinti, kad į akvariumus ir rezervuarus tiekiamas vanduo atitiktų atskirų žuvų, amfibijų ir roplių rūšių poreikius ir tolerancijos ribas.

3.6. Grindys, substratai, kraikas, pakratai ir lizdų arba guolių įrangos medžiagos

- a) Būtina visada suteikti rūšims pritaikytą tinkamų pakratų ar konstrukcijų miegui, įskaitant tinkamas lizdų arba guolių sukimo medžiagas ar konstrukcijas veisiamiems gyvūnams.
- b) Gyvūnų talpyklos grindys turi būti patikima ir patogi visų gyvūnų poilsio vieta. Visos miegojimo vietos turi būti švarios ir sausos.

3.7. Elgesys su gyvūnais

Įstaigos turi parengti mokymo programas, kurios skatintų gyvūnus bendradarbiauti atliekant procedūras. Mokymo programos turi būti pritaikytos prie rūšių ir jų kilmės, procedūrų ir projekto trukmės. Reikia skirti pirmenybę socialiniams ryšiams su žmonėmis, ir šie ryšiai turi būti pritaikyti rūšims ir jų kilmei, procedūroms ir projekto trukmei.

B SKIRSNIS. KONKREČIOMS RŪŠIMS SKIRTAS SKYRIUS

1. Pelės, žiurkės, smiltpelės, žiurkėnai ir jūrų kiaulytės

Šioje ir paskesnėse lentelėse pelių, žiurkių, smiltelių, žiurkėnų ir jūrų kiaulyčių „talpyklos aukštis“ – tai vertikalus atstumas nuo talpyklos grindų iki talpyklos viršaus, ir šis atstumas turi būti išlaikytas daugiau kaip 50 % mažiausio talpyklos grindų ploto prieš įkeliant į ją aplinkos gerinimo priemonės.

Rengiant procedūras, reikia atsižvelgti į galimą gyvūnų augimą ir užtikrinti, kad per visą tyrimą jiems būtų suteikta pakankamai erdvės (kaip išsamiau apibūdinta 1.1–1.5 lentelėse).

1.1 lentelė. Pelės

	Kūno svoris (g)	Mažiausias talpyklos dydis (cm ²)	Grindų plotas vienam gyvūnui (cm ²)	Mažiausias talpyklos aukštis (cm)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
Laikant ir atliekant procedūras	iki 20	330	60	12	[2012 m. sausio mėn.]
	nuo daugiau nei 20 iki 25	330	70	12	
	nuo daugiau nei 25 iki 30	330	80	12	
	daugiau nei 30	330	100	12	
Veisiant		330 Monogaminei porai (ne giminingų tėvų / giminingų tėvų) arba trims gyvūnams (giminingų tėvų). Kiekvienai papildomai patelei ir vadai reikia papildomai skirti 180 cm ² .		12	
Laikant veisimo įstaigoje (*) Talpyklos dydis 950 cm ²	mažiau nei 20	950	40	12	
Talpyklos dydis 1 500 cm ²	mažiau nei 20	1 500	30	12	

(*) Nujunkytas pelės taip tankiai galima laikyti trumpą laikotarpį – nuo nujunkymo iki kol jos atsives palikuonių, jei gyvūnai laikomi didesnėse tinkamai pagerintose talpyklose. Tokios apgyvendinimo sąlygos neturi kelti jokių gyvūnų gerovės problemų, pvz., padidėjusios agresijos, sergamumo ar mirtingumo, stereotipijos apraiškų ir kitų elgesio sutrikimų, svorio netekimo ar kitų fiziologinių arba elgesio reakcijų į stresą.

1.2 lentelė. Žiurkės

	Kūno svoris (g)	Mažiausias talpyklos dydis (cm ²)	Grindų plotas vienam gyvūnui (cm ²)	Mažiausias talpyklos aukštis (cm)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
Laikant ir atliekant procedūras (*)	iki 200	800	200	18	[2012 m. sausio mėn.]
	nuo daugiau nei 200 iki 300	800	250	18	
	nuo daugiau nei 300 iki 400	800	350	18	
	nuo daugiau nei 400 iki 600	800	450	18	
	daugiau nei 600	1 500	600	18	
Veisiant		800		18	
		Motina ir vada. Kiekvienam papildomam suaugusiam gyvūnui, įkeltam į talpyklą nuolatiniam buvimui, reikia pridėti 400 cm ²			
Laikant veisimo įstaigoje (**) Talpyklos dydis 1 500 cm ²	iki 50	1 500	100	18	
	nuo daugiau nei 50 iki 100	1 500	125	18	
	nuo daugiau nei 100 iki 150	1 500	150	18	
	nuo daugiau nei 150 iki 200	1 500	175	18	
Laikant veisimo įstaigoje (**) Talpyklos dydis 2 500 cm ²	iki 100	2 500	100	18	
	nuo daugiau nei 100 iki 150	2 500	125	18	
	nuo daugiau nei 150 iki 200	2 500	150	18	

(*) Atliekant tyrimus, trunkančius visą gyvūno gyvenimą, juos reikia laikyti tinkamo dydžio talpyklose, kad gyvūnai galėtų gyventi bendrai. Jeigu ploto normos vienam gyvūnui yra mažesnės už nurodytas pirmiau, reikia teikti pirmenybę stabilių socialinių struktūrų išsaugojimui.

(**) Nujunkytas žiurkės taip tankiai galima laikyti trumpą laikotarpį – nuo nujunkymo iki kol jos atsives palikuonių, jeigu gyvūnai laikomi didesnėse tinkamai pagerintose talpyklose. Tokios apgyvendinimo sąlygos neturi kelti jokių gyvūnų gerovės problemų, pvz., padidėjusios agresijos, sergamumo ar mirtingumo, stereotipijos apraiškų ir kitų elgesio sutrikimų, svorio netekimo ar kitų fiziologinių ar elgesio reakcijų į stresą.

1.3 lentelė. Smiltpelės

	Kūno svoris (g)	Mažiausias talpyklos dydis (cm ²)	Grindų plotas vienam gyvūnui (cm ²)	Mažiausias talpyklos aukštis (cm)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
Laikant ir atliekant procedūras	iki 40	1 200	150	18	[2012 m. sausio mėn.]
	daugiau nei 40	1 200	250	18	
Veisiant		1 200 Monogamiška pora arba trys gyvūnai su jaunikiiais		18	

1.4 lentelė. Žiurkėnai

	Kūno svoris (g)	Mažiausias talpyklos dydis (cm ²)	Grindų plotas vienam gyvūnui (cm ²)	Mažiausias talpyklos aukštis (cm)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
Laikant ir atliekant procedūras	iki 60	800	150	14	[2012 m. sausio mėn.]
	nuo daugiau nei 60 iki 100	800	200	14	
	daugiau nei 100	800	250	14	
	Veisiant		800 Motina arba monogamiška pora ir vada	14	
Laikant veisimo įstaigoje (*)	mažiau nei 60	1 500	100	14	

(*) Nujunkytus žiurkėnus taip tankiai galima laikyti trumpą laikotarpį – nuo nujunkymo iki kol jie atsives palikuonių, jei gyvūnai laikomi didesnėse tinkamai pagerintose talpyklose. Tokios apgyvendinimo sąlygos neturėtų kelti jokių gyvūnų gerovės problemų, pvz., padidėjusios agresijos, sergamumo ar mirtingumo, stereotipijos apraiškų ir kitų elgesio sutrikimų, svorio netekimo ar kitų fiziologinių ar elgesio reakcijų į stresą.

1.5 lentelė. Jūrų kiaulytės

	Kūno svoris (g)	Mažiausias talpyklos dydis (cm ²)	Grindų plotas vienam gyvūnui (cm ²)	Mažiausias talpyklos aukštis (cm)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
--	--------------------	--	--	--	--

Laikant ir atliekant procedūras	iki 200	1 800	200	23	[2012 m. sausio mėn.]
	nuo daugiau nei 200 iki 300	1 800	350	23	
	nuo daugiau nei 300 iki 450	1 800	500	23	
	nuo daugiau nei 450 iki 700	2 500	700	23	
	daugiau nei 700	2 500	900	23	
Veisiant		2 500		23	
		Pora ir vada. Kiekvienai papildomai veisiančiai patelei reikia pridėti 1 000 cm ²			

2. Triušiai

Talpykloje turi būti įrengta pakyla, ant kurios gyvūnas galėtų gulėti ir sėdėti bei lengvai po ja judėti. Pakyla neturi užimti daugiau nei 40 % grindų ploto. Jeigu dėl išimtinių mokslinių ar veterinarinių priežasčių negalima naudoti pakylas, talpykla turi būti 33 % didesnė vienam triušiu ir 60 % – dviem triušiams. Jeigu jaunesni kaip 10 savaičių triušiai laikomi talpykloje su pakyla, pakylas dydis yra bent 55 x 25 cm, o aukštis virš grindų – toks, kad gyvūnui galėtų ta pakyla naudotis.

2.1 lentelė. Vyresni kaip 10 savaičių triušiai

2.1 lentelėje nurodyti ir narvelių, ir boksų matmenys. Papildomas grindų plotas trečiajam, ketvirtajam, penktajam ir šeštajam triušiu – po ne mažiau kaip 3 000 cm² vienam triušiu, o kiekvienam kitam papildomam triušiu, kai triušių yra daugiau nei šeši, – po ne mažiau kaip 2 500 cm².

Galutinis kūno svoris (kg)	Mažiausias grindų plotas vienam arba dviem socialiai suderinamiems gyvūnams (cm ²)	Mažiausias aukštis (cm)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
mažiau nei 3	3 500	45	[2012 m. sausio mėn.]
3–5	4 200	45	
daugiau nei 5	5 400	60	

2.2 lentelė. Patelė ir vada

Patelės svoris (kg)	Mažiausias talpyklos dydis (cm ²)	Papildomas plotas guolių sukimo dėžėms (cm ²)	Mažiausias aukštis (cm)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data

mažiau nei 3	3 500	1 000	45	[2012 m. sausio mėn.]
3–5	4 200	1 200	45	
daugiau nei 5	5 400	1 400	60	

2.3 lentelė. Jaunesni kaip 10 savaičių triušiai

2.3 lentelėje nurodyti ir narvelių, ir boksų matmenys.

Amžius	Mažiausias talpyklos dydis (cm ²)	Mažiausias grindų plotas vienam gyvūnui (cm ²)	Mažiausias aukštis (cm)	
Nujunkyti iki 7 savaičių	4 000	800	40	
Nuo 7 iki 10 savaičių	4 000	1 200	40	

2.4 lentelė. Triušiai: tinkamiausi talpyklų, atitinkančių 2.1 lentelėje nurodytus matmenis, pakylų matmenys

Amžius savaitėmis	Galutinis kūno svoris (kg)	Tinkamiausias dydis (cm x cm)	Tinkamiausias aukštis nuo talpyklos grindų (cm)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
daugiau nei 10	mažiau nei 3	55 x 25	25	[2012 m. sausio mėn.]
	3–5	55 x 30	25	
	daugiau nei 5	60 x 35	30	

3. Katės

3.1 lentelė. Katės

Katę ir vadą galima laikyti mažiausiame vienai katei skirtame plote, kurį reikia laipsniškai didinti taip, kad keturių mėnesių sulaukę kačiukai galėtų būti perkelti, laikantis ploto reikalavimų suaugusiems gyvūnams.

Pašarų ir kraiko padėklų vietas turi skirti ne mažiau kaip 0,5 metro atstumas ir jos neturi būti kaitaliojamos.

	Grindys (*) (m ²)	Lentynos (m ²)	Aukštis (m)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
Mažiausiai vienam suaugusiam gyvūnui	1,5	0,5	2	[2017 m. sausio mėn.]

Pridedama kiekvienam papildomam gyvūnui	0,75	0,25	–	
---	------	------	---	--

(*) Pastaba: grindų plotas be lentynų.

4. Šunys

Vidaus talpykla turi sudaryti ne mažiau kaip 50 % mažiausio šunims skirto ploto, nurodyto 4.1 lentelėje.

Toliau nurodytos ploto normos yra pagrįstos skalikų poreikiais, bet didelėms veislėms, pvz., senbernarams ar airių vilkšuniams turi būti numatyti gerokai didesni už nurodytuosius 4.1 lentelėje plotai. Kitų, ne laboratorinėms reikmėms veisiamų skalikų veislių, ploto normos turi būti nustatytos pasikonsultavus su veterinarijos gydytojais.

4.1 lentelė. Šunys

Poromis arba grupėmis laikomus šunis galima laikinai laikyti pusėje viso skirto ploto (2 m² šunims, kurių masė yra mažesnė kaip 20 kg, 4 m² – šunims, kurių masė didesnė kaip 20 kg), kai jie naudojami procedūroms pagal šią direktyvą, jeigu šunis būtina taip atskirti mokslo tikslais.

Žindenei kalei ir vadai reikia skirti tiek pat ploto, kaip ir vienai atitinkamo svorio kalei. Šuniavimosi aptvaras turi būti suprojektuotas taip, kad kalė galėtų palikti šuniukus ir pereiti į atskirą skyrių arba užlipti ant pakylės.

Svoris (kg)	Mažiausias talpyklos dydis (m ²)	Mažiausias grindų plotas vienam arba dviem gyvūnams (m ²)	Mažiausias kiekvienam papildomam gyvūnui pridedamas plotas (m ²)	Mažiausias aukštis (m)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
iki 20	4	4	2	2	[2017 m. sausio mėn.]
daugiau nei 20	8	8	4	2	

4.2 lentelė. Šunys – nujunkyti šuniukai

Šuns svoris (kg)	Mažiausias talpyklos dydis (m ²)	Mažiausias grindų plotas vienam gyvūnui (m ²)	Mažiausias aukštis (m)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
iki 5	4	0,5	2	[2017 m. sausio mėn.]
nuo daugiau nei 5 iki 10	4	1,0	2	
nuo daugiau nei 10 iki 15	4	1,5	2	

nuo daugiau nei 15 iki 20	4	2	2	
daugiau nei 20	8	4	2	

5. Šeškai

5 lentelė. Šeškai

	Mažiausias talpyklos dydis (cm ²)	Mažiausias grindų plotas vienam gyvūnui (cm ²)	Mažiausias aukštis (cm)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
Iki 600 g sveriantys gyvūnai	4 500	1 500	50	[2012 m. sausio mėn.]
Daugiau nei 600 g sveriantys gyvūnai	4 500	3 000	50	
Suaugę patinai	6 000	6 000	50	
Patelė ir vada	5 400	5 400	50	

6. Nežmoginiai primatai

6.1 lentelė. Marmozetės ir tamarinai

	Mažiausias talpyklų grindų lotas 1(*) ar 2 gyvūnams ir jaunikliams iki 5 mėnesių (m ²)	Mažiausias tūris papildomam gyvūnui, vyresniam kaip 5 mėnesių (m ³)	Mažiausias talpyklos aukštis (m) (**)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
Marmozetės	0,5	0,2	1,5	[2017 m. sausio mėn.]
Tamarinai	1,5	0,2	1,5	

(*) Gyvūnai laikomi po vieną tik išimtinėmis aplinkybėmis.

(**) Talpyklos viršus turi būti ne mažiau kaip 1,8 metro aukštyje nuo grindų.

6.2 lentelė. Saimiriai

Mažiausias grindų plotas 1 (*) ar 2 gyvūnams (m ²)	Mažiausias tūris papildomam gyvūnui, vyresniam kaip 6 mėnesių (m ³)	Mažiausias talpyklos aukštis (m)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
2,0	0,5	1,8	[2017 m. sausio mėn.]

(*) Gyvūnai laikomi po vieną tik išimtinėmis aplinkybėmis.

6.3 lentelė. Makakos ir markatos (*)

	Mažiausias talpyklos dydis (m ²)	Mažiausias talpyklos tūris (m ³)	Mažiausias tūris vienam gyvūnui (m ³)	Mažiausias talpyklos aukštis (m)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
Jaunesni kaip 3 metų gyvūnai (**)	2,0	3,6	1,0	1,8	[2017 m. sausio mėn.]
Vyresni kaip 3 metų gyvūnai (***)	2,0	3,6	1,8	1,8	
Veisimo tikslais laikomi gyvūnai (****)			3,5	2,0	

(*) Gyvūnai laikomi po vieną tik išimtinėmis aplinkybėmis.

(**) Mažiausių matmenų talpykloje galima laikyti ne daugiau kaip tris gyvūnus.

(***) Mažiausių matmenų talpykloje galima laikyti ne daugiau kaip du gyvūnus.

(****) Veisimo kolonijose jauniems gyvūnams iki 2 metų, laikomiems kartu su motina, nereikia skirti papildomo ploto ir (arba) tūrio.

6.4 lentelė. Babuinai (*)

	Mažiausias talpyklos dydis (m ²)	Mažiausias talpyklos tūris (m ³)	Mažiausias tūris vienam gyvūnui (m ³)	Mažiausias talpyklos aukštis (m)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
Jaunesni kaip 4 metų gyvūnai (**)	4,0	7,2	3,0	1,8	[2017 m. sausio mėn.]
4 metų amžiaus arba vyresni gyvūnai (**)	7,0	12,6	6,0	1,8	
Veisimo tikslais laikomi gyvūnai (***)			12,0	2,0	

(*) Gyvūnai laikomi po vieną tik išimtinėmis aplinkybėmis.

(**) Mažiausių matmenų talpykloje galima laikyti ne daugiau kaip 2 gyvūnus.

(***) Veisimo kolonijose jauniems gyvūnams iki 2 metų, laikomiems kartu su motina, nereikia skirti papildomo ploto ir (arba) tūrio.

7. Ūkio gyvūnai

7.1 lentelė. Galvijai

Kūno svoris (kg)	Mažiausias talpyklos dydis (m ²)	Mažiausias grindų plotas vienam gyvūnui (m ² / gyvūnui)	Lovių plotas nuragintiems neribojamai šeriamiems galvijams (m / gyvūnui)	Lovių plotas nuragintiems ribojamai šeriamiems galvijams (m / gyvūnui)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
iki 100	2,50	2,30	0,10	0,30	[2017 m. sausio mėn.]
nuo daugiau nei 100 iki 200	4,25	3,40	0,15	0,50	
nuo daugiau nei 200 iki 400	6,00	4,80	0,18	0,60	
nuo daugiau nei 400 iki 600	9,00	7,50	0,21	0,70	
nuo daugiau nei 600 iki 800	11,00	8,75	0,24	0,80	
daugiau nei 800	16,00	10,00	0,30	1,00	

7.2 lentelė. Avys ir ožkos

Kūno svoris (kg)	Mažiausias talpyklos dydis (m ²)	Mažiausias grindų plotas vienam gyvūnui (m ² / gyvūnui)	Mažiausias pertvaros aukštis (*) (m)	Lovių dydis nuragintiems neribojamai šeriamiems gyvūnams (m / gyvūnui)	Lovių dydis nuragintiems ribojamai šeriamiems gyvūnams (m / gyvūnui)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
mažiau nei 20	1,0	0,7	1,0	0,10	0,25	[2017 m. sausio mėn.]
nuo daugiau nei 20 iki 35	1,5	1,0	1,2	0,10	0,30	
nuo daugiau nei 35 iki 60	2,0	1,5	1,2	0,12	0,40	

daugiau nei 60	3,0	1,8	1,5	0,12	0,50
----------------	-----	-----	-----	------	------

7.3 lentelė. Kiaulės ir mažosios kiaulės

Gyvasis svoris (kg)	Mažiausias talpyklos dydis (* (m ²)	Mažiausias grindų plotas vienam gyvūnui (m ² /gyvūnui)	Mažiausias gulėjimo plotas vienam gyvūnui (neutralios temperatūros sąlygomis) (m ² /gyvūnui)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
iki 5	2,0	0,20	0,10	[2017 m. sausio mėn.]
nuo daugiau nei 5 iki 10	2,0	0,25	0,11	
nuo daugiau nei 10 iki 20	2,0	0,35	0,18	
nuo daugiau nei 20 iki 30	2,0	0,50	0,24	
nuo daugiau nei 30 iki 50	2,0	0,70	0,33	
nuo daugiau nei 50 iki 70	3,0	0,80	0,41	
nuo daugiau nei 70 iki 100	3,0	1,00	0,53	
nuo daugiau nei 100 iki 150	4,0	1,35	0,70	
daugiau nei 150	5,0	2,50	0,95	
Suaugę (paprastieji) kuiliai	7,5		1,30	

(*) Kiaules galima trumpai laikyti mažesnėse talpyklose, pvz., perskiriant pagrindinę talpyklą pertvaromis, dėl veterinarinių arba eksperimentinių priežasčių, pvz., kai kiaules reikia atskirai šerti.

7.4 lentelė. Arkliniai

Trumpiausia siena turi būti mažiausiai 1,5 x gyvūno aukštis iki gogo. Vidaus talpyklos aukštis turi leisti gyvūnams visiškai išaugti.

Aukštis iki gogo (m)	Mažiausias grindų plotas vienam gyvūnui (m ² /gyvūnui)			Mažiausias talpyklos aukštis (m)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
	Kiekvienam gyvūnui, laikomam atskirai arba grupėje, kurioje yra ne daugiau kaip 3 gyvūnai	Kiekvienam gyvūnui, laikomam grupėje, kurioje yra ne daugiau kaip 4 gyvūnai	Kumeliavimosi boksas / kumelė ir kumeliukas		
1,00–1,40	9,0	6,0	16	3,00	[2017 m. sausio mėn.]

nuo daugiau nei 1,40 iki 1,60	12,0	9,0	20	3,00
daugiau nei 1,60	16,0	$(2 \times AG)^2 (*)$	20	3,00

(*) Siekiant užtikrinti pakankamai vietos, kiekvienam gyvūnui skirto ploto normos turi būti pagrįstos aukščiu iki gogo (AG).

8. Paukščiai

8.1 lentelė. Naminės vištos

Kai dėl mokslo priežasčių neįmanoma laikyti šių mažiausių dydžių, eksperimento atlikėjas, pasitaręs su veterinarijos gydytojais, turi pagrįstai nustatyti laikymo trukmę. Tokiomis aplinkybėmis paukščius galima laikyti mažesnėse, tinkamai pagerintose talpyklose, kurių grindų plotas turėtų būti ne mažesnis kaip $0,75 \text{ m}^2$.

Kūno masė (g)	Mažiausias talpyklos dydis (m^2)	Mažiausias plotas vienam paukščiui (m^2)	Mažiausias aukštis (cm)	Mažiausias lesalo lovelio ilgis vienam paukščiui (cm)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
iki 200	1,00	0,025	30	3	[2012 m. sausio mėn.]
nuo daugiau nei 200 iki 300	1,00	0,03	30	3	
nuo daugiau nei 300 iki 600	1,00	0,05	40	7	
nuo daugiau nei 600 iki 1 200	2,00	0,09	50	15	
nuo daugiau nei 1 200 iki 1 800	2,00	0,11	75	15	
nuo daugiau nei 1 800 iki 2 400	2,00	0,13	75	15	
daugiau nei 2 400	2,00	0,21	75	15	

8.2 lentelė. Naminiai kalakutai

Visos talpyklų sienos turi būti ne trumpesnės kaip 1,5 metro. Kai dėl mokslinių priežasčių neįmanoma laikyti šių mažiausių dydžių, eksperimento atlikėjas, pasitaręs su veterinarijos gydytojais, turi pagrįstai nustatyti laikymo trukmę. Tokiomis aplinkybėmis paukščius galima laikyti mažesnėse, tinkamai pagerintose talpyklose, kurių grindų plotas turėtų būti ne mažesnis kaip $0,75 \text{ m}^2$, o mažiausias aukštis – 50 cm paukščiams, kurių masė yra mažesnė kaip 0,6 kg, 75 cm – paukščiams, kurių masė yra mažesnė kaip 4 kg, ir 100 cm – paukščiams, kurių masė yra didesnė kaip 4 kg. Tokiose talpyklose galima laikyti mažus paukščių būrius, vadovaujantis 8.2 lentelėje nurodytomis ploto normomis.

Kūno masė (kg)	Mažiausias talpyklos dydis (m ²)	Mažiausias plotas vienam paukščiui (m ²)	Mažiausias aukštis (cm)	Mažiausias lesalo lovelio ilgis vienam paukščiui (cm)	32 straipsnio 2 dalyje minėta data
iki 0,3	2,00	0,13	50	3	[2012 m. sausio mėn.]
nuo daugiau nei 0,3 iki 0,6	2,00	0,17	50	7	
nuo daugiau nei 0,6 iki 1	2,00	0,30	100	15	
nuo daugiau nei 1 iki 4	2,00	0,35	100	15	
nuo daugiau nei 4 iki 8	2,00	0,40	100	15	
nuo daugiau nei 8 iki 12	2,00	0,50	150	20	
nuo daugiau nei 12 iki 16	2,00	0,55	150	20	
nuo daugiau nei 16 iki 20	2,00	0,60	150	20	
daugiau nei 20	3,00	1,00	150	20	

8.3 lentelė. Putpelės

Kūno masė (g)	Mažiausias talpyklos dydis (m ²)	Vienam paukščiui skirtas plotas, laikant porą (m ²)	Papildomam paukščiui skirtas plotas, laikant grupėmis (m ²)	Mažiausias aukštis (cm) (*)	Mažiausias lesalo lovelio ilgis vienam paukščiui (cm)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
iki 150	1,00	0,5	0,10	20	4	[2012 m. sausio mėn.]
daugiau nei 150	1,00	0,6	0,15	30	4	

8.4 lentelė. Antys ir žąsys

Kai dėl mokslinių priežasčių neįmanoma laikyti šių mažiausių dydžių, eksperimento atlikėjas, pasitaręs su veterinarijos gydytojais, turi pagrįstai nustatyti laikymo trukmę. Tokiomis aplinkybėmis paukščius galima laikyti mažesnėse, tinkamai pagerintose talpyklose, kurių grindų plotas turėtų būti ne mažesnis kaip 0,75 m². Tokias talpyklas galima naudoti nedideliame paukščių būriui laikyti, vadovaujantis 8.4 lentelėje nurodytomis ploto normomis.

Kūno masė (g)	Mažiausias talpyklos plotas (m ²)	Plotas vienam paukščiui (m ²) (*)	Mažiausias aukštis (cm)	Mažiausias lesalo lovelio ilgis vienam paukščiui (cm)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
<i>Antys</i>					[2012 m. sausio mėn.]
iki 300	2,00	0,10	50	10	
nuo daugiau nei 300 iki 1 200 (**)	2,00	0,20	200	10	
nuo daugiau nei 1 200 iki 3 500	2,00	0,25	200	15	
daugiau nei 3 500	2,00	0,50	200	15	
<i>Žąsys</i>					
iki 500	2,00	0,20	200	10	
nuo daugiau nei 500 iki 2 000	2,00	0,33	200	15	
daugiau 2 000	2,00	0,50	200	15	

(*) Įskaitant mažiausiai 0,5 m² ploto vandens rezervuarą 2 m² talpykloje, mažiausias gylis – 30 cm. Vandens rezervuaras gali užimti iki 50 % mažiausio talpyklos dydžio.

(**) Neapsiplunksnavusius paukščius galima laikyti ne žemesnėse kaip 75 cm aukščio talpyklose.

8.5 lentelė. *Antys ir žąsys: mažiausi vandens rezervuaro dydžiai**

	Plotas (m ²)	Gylis (cm)
Antys	0,5	30
Žąsys	0,5	10–30

* Nurodyti vandens rezervuaro dydžiai 2 m² talpykloje. Vandens rezervuaras gali užimti iki 50 % mažiausio talpyklos dydžio.

8.6 lentelė. *Balandžiai*

Talpyklos turi būti ilgos ir siauros (pvz., 2 m x 1 m), o ne kvadratinės, kad paukščiai galėtų paskraidyti.

Grupės dydis	Mažiausias talpyklos dydis (m ²)	Mažiausias aukštis (cm)	Mažiausias lesalo lovelio ilgis vienam paukščiui (cm)	Mažiausias talpyklos ilgis vienam paukščiui (cm)	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
iki 6	2	200	5	30	[2012 m. sausio mėn.]
7–12	3	200	5	30	

kiekvienam papildomam paukščiui, kai jų daugiau kaip 12	0,15		5	30	
---	------	--	---	----	--

8.7 lentelė. Zebriniai amadinai

Talpyklos turi būti ilgos ir siauros (pvz., 2 m x 1 m), kad paukščiai galėtų paskraidyti. Atliekant perėjimo tyrimus, poras galima laikyti mažesnėse, tinkamai pagerintose talpyklose, kurių grindų plotas turi būti ne mažesnis kaip 0,5 m², o aukštis – ne mažesnis kaip 40 cm. Eksperimento atlikėjas, pasitaręs su veterinarijos gydytojais, turi pagrįstai nustatyti laikymo trukmę.

Grupės dydis	Mažiausias talpyklos dydis (m ²)	Mažiausias aukštis (cm)	Mažiausias lesyklų skaičius	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
iki 6	1,0	100	2	[2012 m. sausio mėn.]
7–12	1,5	200	2	
13–20	2,0	200	3	
kiekvienam papildomam paukščiui, kai jų daugiau kaip 20	0,05		1 šešiams paukščiams	

9. Varliagyviai

9.1 lentelė. Vandens varliagyviai (Urodeles)

Kūno ilgis (*) (cm)	Mažiausias vandens paviršiaus plotas (cm ²)	Mažiausias vandens paviršiaus plotas kiekvienam papildomam gyvūnui, laikant gyvūnus grupėmis (cm ²)	Mažiausias vandens gylis (cm)	Tinkamiausia temperatūra	Santykinė drėgmė	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
iki 10	262,5	50	13			
nuo daugiau nei 10 iki 15	525	110	13			
nuo daugiau nei 15 iki 20	875	200	15			
nuo daugiau nei 20 iki 30	1 837,5	440	15			

daugiau nei 30	3 150	800	20			
----------------	-------	-----	----	--	--	--

(*) Matuojama nuo snukio iki išeinamosios angos.

9.2 lentelė. Vandens varliagyviai (*Anurans*) (*)

Kūno ilgis (**) (cm)	Mažiausias vandens paviršiaus plotas (cm ²)	Mažiausias vandens paviršiaus plotas kiekvienam papildomam gyvūnui, laikant gyvūnus grupėmis (cm ²)	Mažiausias vandens gylis (cm)	Tinkamiausia temperatūra	Santykinė drėgmė	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
mažiau nei 6	160	40	6	18–22 °C	100 %	[2012 m. sausio mėn.]
6–9	300	75	8			
nuo daugiau nei 9 iki 12	600	150	10			
daugiau nei 12	920	230	12,5			

(*) Šios sąlygos taikomos laikymo (t. y. būtiniosios priežiūros) rezervuarams, bet ne natūraliam dauginimuisi ir priverstinei ovuliacijai naudojamus rezervuarus, nes pastarosioms procedūroms reikia mažesnių atskirų rezervuarų. Ploto normos nustatytos suaugusiems gyvūnams pagal nurodytas dydžio kategorijas; jauniklių ir buožgalvių reikia neišskaičiuoti arba proporcingai pakeisti matmenis.

(**) Matuojama nuo snukio iki išeinamosios angos.

9.3 lentelė. Pusiau vandens varliagyviai (*Anurans*)

Kūno ilgis (*) (cm)	Mažiausias talpyklos dydis (**) (cm ²)	Mažiausias plotas kiekvienam papildomam gyvūnui, laikant gyvūnus grupėmis (cm ²)	Mažiausias talpyklos aukštis (***) (cm)	Mažiausias vandens gylis (cm)	Tinkamiausia temperatūra	Santykinė drėgmė	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
iki 5,0	1 500	200	20	10	10–15 °C	50–80 %	[2012 m. sausio mėn.]
nuo daugiau nei 5,0 iki 7,5	3 500	500	30	10			
daugiau nei 7,5	4 000	700	30	15			

(*) Matuojama nuo snukio iki išeinamosios angos.

(**) Trečdalis sausumos, du trečdaliai vandens, kurio pakaktų gyvūnams panerti.

(***) Matuojama nuo sausumos dalies paviršiaus iki vidinio viršutinės terariumo dalies krašto; be to, talpyklų aukštis turi būti pritaikytas prie vidaus įrangos.

9.4 lentelė. Pusiausausumos varliagyviai (Anurans)

Kūno ilgis (*) (cm)	Mažiausias talpyklos dydis (**) (cm ²)	Mažiausias plotas kiekvienam papildomam gyvūnui, laikant gyvūnus grupėmis (cm ²)	Mažiausias talpyklos aukštis (***) (cm)	Mažiausias vandens gylis (cm)	Tinkamiausia temperatūra	Santykinė drėgmė	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
iki 5,0	1 500	200	20	10	23–27 °C	50–80 %	[2012 m. sausio mėn.]
nuo daugiau nei 5,0 iki 7,5	3 500	500	30	10			
daugiau nei 7,5	4 000	700	30	15			

(*) Matuojama nuo snukio iki išeinamosios angos.

(**) Du trečdaliai sausumos, vienas trečdalis vandens, kurio pakaktų gyvūnams panerti.

(***) Matuojama nuo sausumos dalies paviršiaus iki vidinio viršutinės terariumo dalies krašto; be to, talpyklų aukštis turi būti pritaikytas prie vidaus įrangos.

9.5 lentelė. Medžiuose gyvenantys varliagyviai

Kūno ilgis (*) (cm)	Mažiausias talpyklos dydis (**) (cm ²)	Mažiausias plotas kiekvienam papildomam gyvūnui, laikant gyvūnus grupėmis (cm ²)	Mažiausias talpyklos aukštis (***) (cm)	Tinkamiausia temperatūra	Santykinė drėgmė	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
iki 3,0	900	100	30	18–25 °C	50–70 %	[2012 m. sausio mėn.]
daugiau nei 3,0	1500	200	30			

(*) Matuojama nuo snukio iki išeinamosios angos.

(**) Du trečdaliai sausumos, vienas trečdalis vandens, kurio pakaktų gyvūnui panerti.

(***) Matuojama nuo sausumos dalies paviršiaus iki vidinio viršutinės terariumo dalies krašto; be to, talpyklų aukštis turi būti pritaikytas prie vidaus įrangos.

10. Reptilijos

10.1 lentelė. Vandens vėžliai

Kūno ilgis (*) (cm)	Mažiausias vandens paviršiaus plotas (cm ²)	Mažiausias vandens paviršiaus plotas kiekvienam papildomam gyvūnui, laikant gyvūnus grupėmis (cm ²)	Mažiausias vandens gylis (cm)	Tinkamiausia temperatūra	Santykinė drėgmė	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
iki 5	600	100	10	20–25	80–70	[2012 m. sausio]

nuo daugiau nei 5 iki 10	1 600	300	15	°C	%	mėn.]
nuo daugiau nei 10 iki 15	3 500	600	20			
nuo daugiau nei 15 iki 20	6 000	1 200	30			
nuo daugiau nei 20 iki 30	10 000	2 000	35			
daugiau nei 30	20 000	5 000	40			

(*) Matuojama tiesiai nuo priekinio iki galinio kiauto krašto.

10.2 lentelė. Sausumos gyvatės

Kūno ilgis (*) (cm)	Mažiausias grindų plotas (cm ²)	Mažiausias plotas kiekvienam papildomam gyvūnui, laikant gyvūnus grupėmis (cm ²)	Mažiausias talpyklos aukštis (**) (cm)	Tinkami ausia temperat ūra	Santyki nė drėgmė	32 straipsnio 2 dalyje nurodyta data
iki 30	300	150	10	22–27 °C	60–80 %	[2012 m. sausio mėn.]
nuo daugiau nei 30 iki 40	400	200	12			
nuo daugiau nei 40 iki 50	600	300	15			
nuo daugiau nei 50 iki 75	1 200	600	20			
daugiau nei 75	2 500	1 200	28			

(*) Matuojama nuo snukio iki uodegos.

(**) Matuojama nuo sausumos dalies paviršiaus iki vidinio viršutinės terariumo dalies krašto; be to, talpyklų aukštis turi būti pritaikytas prie vidaus įrangos.

V PRIEDAS

Gyvūnų gaišinimo metodai

1 lentelė. Žuvų, įskaitant žanduotąsias stuburines ir apskritažiomenius, gaišinimo metodai

Sąmonės netekusioms žuvisms gali būti taikomi kiti metodai, su sąlyga, kad gyvūnas neatgautų sąmonės iki nugaišimo.

Medžiaga (metodas)	Sparta	Veiksmingumas	Naudojimo paprastumas	Operatoriaus sauga	Estetinė vertė	Bendras įvertis (1–5)	Pastabos
Pernelyg didelė anestetikų dozė	++	++	++	nuo + iki ++	++	nuo 4 iki 5 (*)	Gali būti naudojama iš anksto nuraminus gyvūną vaistais. *Tam tikri anestetikai, naudojant juos žuvisms gali sudirginti odą.
Svaiginimas elektros srove	++	+	+	+	++	4	Reikalinga specializuota įranga. Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas, sunaikintos smegenys arba gyvūnas numarintas kitu būdu.
Maceravimas	++	++	++	++	+	4	Tik trumpesnėms nei 2 cm žuvisms.
Smegenų sukretimas	++	+	+	++	-	3	Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas ar sunaikintos smegenys arba gyvūnas numarintas kitu būdu.
Stuburo slankstelių dislokacija	++	++	+	++	-	2 – jeigu gyvūnas sąmoningas 5 – jeigu gyvūnas netekęs sąmonės	Nenaudotinas daugiau kaip 500 g sveriančioms žuvisms. Po to turi būti sunaikintos smegenys.

Sparta: ++ labai greitas, + greitas, – lėtas. **Veiksmingumas:** ++ labai veiksmingas, + veiksmingas, – neveiksmingas. **Naudojimo paprastumas:** ++ paprasta naudoti, + reikia patirties, – reikalingas specialus mokymas. **Operatoriaus sauga:** ++ nėra pavojaus, + nedidelis pavojus, – pavojingas. **Estetinė vertė:** ++ estetiškai geras, + priimtina daugumai žmonių, – nepriimtina daugumai žmonių. **Įvertis:** 1–5, geriausias įvertinimas – 5.

2 lentelė. Varliagyvių gaišinimo metodai

Medžiaga (metodas)	Sparta	Veiksmingumas	Naudojimo paprastumas	Operatoriaus sauga	Estetinė vertė	Bendras įvertis (1–5)	Pastabos
Pernelyg didelė anestetikų dozė	++	++	++	++	++	5	Gali būti naudojama iš anksto nuraminus gyvūną vaistais.
Smegenų sukretimas	++	++	+	++	-	3	Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas, sunaikintos smegenys arba gyvūnas numarintas kitu būdu.
NRBM / anestetiniai mišiniai*	+	++	-	+	+	3	Išvirkščiama į veną, tad reikalingas patyrimas.
Švitinimas mikrobangomis	++	++	-	+	++	3	Reikalinga specializuota įranga. Nedideliems varliagyviams.
Svaiginimas elektros srove	+	+	+	-	-	2	Reikalinga specializuota įranga. Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas, sunaikintos smegenys arba gyvūnas numarintas kitu būdu.

* Nervų-raumenų sinapsės blokuojanti medžiaga (NRMB)

Sąmonės netekusiems varliagyviams gali būti taikomi kiti metodai, su sąlyga, kad gyvūnas neatgautų sąmonės iki nugaišimo.

Sparta: ++ labai greitas, + greitas, – lėtas. **Veiksmingumas:** ++ labai veiksmingas, + veiksmingas, – neveiksmingas. **Naudojimo paprastumas:** ++ paprasta naudoti, + reikia patirties, – reikalingas specialus mokymas. **Operatoriaus sauga:** ++ nėra pavojaus, + nedidelis pavojus, – pavojingas. **Estetinė vertė:** ++ estetiškai geras, + priimtina daugumai žmonių, – nepriimtina daugumai žmonių. **Įvertis:** 1–5, geriausias įvertinimas – 5.

3 lentelė. Reptilijų gaišinimo metodai

Medžiaga (metodas)	Sparta	Veiksmingumas	Naudojimo paprastumas	Operatoriaus sauga	Estetinė vertė	Bendras įvertis (1–5)	Pastabos
Pernelyg didelė anestetikų dozė	++	++	++	+	++	5	Gali būti naudojama iš anksto nuraminus gyvūną vaistais.
Svaiginimas naudojant strypinį pistoletą	++	++	++	+	+	5	Didelėms reptilijoms. Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas, sunaikintos smegenys arba gyvūnas numarintas kitu būdu.
Nušovimas	++	++	++	-	+	4	Turi atlikti patyręs šaulys. Gali reikėti metodo nugaišimui užtikrinti. Naudotina lauko sąlygomis.
Smegenų sukrėtimas	+	+	+	++	-	3	Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas, sunaikintos smegenys arba gyvūnas numarintas kitu būdu.

Šašmonės netekusioms reptilijoms gali būti taikomi kiti metodai, su sąlyga, kad gyvūnas neatgautų šašmonės iki nugaišimo.

Sparta: ++ labai greitas, + greitas, – lėtas. **Veiksmingumas:** ++ labai veiksmingas, + veiksmingas, – neveiksmingas. **Naudojimo paprastumas:** ++ paprasta naudoti, + reikia

patirties, – reikalingas specialus mokymas. **Operatoriaus sauga:** ++ nėra pavojaus, + nedidelis pavojus, – pavojingas. **Estetinė vertė:** ++ estetiškai geras, + priimtina daugumai žmonių, – nepriimtina daugumai žmonių. **Įvertis:** 1–5, geriausias įvertinimas – 5.

4 lentelė. Paukščių gaišinimo metodai

Medžiaga (metodas)	Sparta	Veiksmingumas	Naudojimo paprastumas	Operatoriaus sauga	Estetinė vertė	Bendras įvertis (1–5)	Pastabos
NRBM anestetiniai mišiniai /	++	++	+	+	++	4	Įsvirkščiamas į veną, tad reikalingas patyrimas.
Inertinės dujos (Ar, N2)	++	++	++	++	+	4	Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas, sunaikintos smegenys arba gyvūnas numarintas kitu būdu.
Maceravimas	++	++	++	++	-	4	Iki 72 val. amžiaus jaunikliams.
Stuburo slankstelių dislokacija	++	++	-	++	-	1/3 – jeigu gyvūnas sąmoningas 5 – jeigu gyvūnas netekęs sąmonės	Nedideliems paukščiams ir jaunikliams (<250 g). Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas, sunaikintos smegenys arba gyvūnas numarintas kitu būdu.
Švitinimas mikrobangomis	++	++	-	++	+	3	Reikalinga specializuota įranga.
Smegenų sukretimas	++	++	-	++	-	3	Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas, sunaikintos smegenys arba gyvūnas numarintas kitu būdu.
Svaiginimas elektros srove	++	++	+	-	-	3	Reikalinga specializuota įranga. Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas, sunaikintos smegenys arba gyvūnas numarintas kitu būdu.
Anglies	+	+	++	-	-	1	Pavojus

Sąmonės netekusiems paukščiams gali būti taikomi kiti metodai, su sąlyga, kad gyvūnas neatgautų sąmonės iki nugaišimo.

Sparta: ++ labai greitas, + greitas, – lėtas. **Veiksmingumas:** ++ labai veiksmingas, + veiksmingas, – neveiksmingas. **Naudojimo paprastumas:** ++ paprasta naudoti, + reikia patirties, – reikalingas specialus mokymas. **Operatoriaus sauga:** ++ nėra pavojaus, + nedidelis pavojus, – pavojingas. **Estetinė vertė:** ++ estetiškai geras, + priimtina daugumai žmonių, – nepriimtina daugumai žmonių. **Įvertis:** 1–5, geriausias įvertinimas – 5.

5 lentelė. Graužikų gaišinimo metodai

Medžiaga (metodas)	Sparta	Veiksmingumas	Naudojimo paprastumas	Operatoriaus sauga	Estetinė vertė	Bendras įvertis (1–5)	Pastabos
Pernelyg didelė anestetikų dozė	++	++	++	+	++	5	Gali būti naudojama iš anksto nuraminus gyvūną vaistais.
NRBM / anestetiniai mišiniai	++	++	-	+	++	4	Įšvirkščiamas į veną, tad reikalingas patyrimas.
Inertinės dujos (Ar)	++	+	++	+	+	4	Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas, sunaikintos smegenys arba gyvūnas numarintas kitu būdu.
Smegenų sukretimas	++	++	+	++	-	3	Mažiau nei 1 kg sveriantiems graužikams. Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas, sunaikintos smegenys arba gyvūnas numarintas kitu būdu.
Stuburo slankstelių dislokacija	++	++	+	++	-	2/3 – jeigu gyvūnas sąmoningas 5 – jeigu gyvūnas netekęs sąmonės	Mažiau nei 150 g sveriantiems graužikams. Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas, sunaikintos smegenys arba gyvūnas numarintas kitu būdu.
Švitinimas mikrobangomis	++	++	-	++	+	3	Reikalinga specializuota įranga.
Galvos nukirtimas	+	+	+	++	-	1/2 – jeigu gyvūnas sąmoningas 5 – jeigu gyvūnas netekęs sąmonės	
Anglies dvideginis	+	++	++	+	++	1 – jeigu vienintelė medžiaga 5 – jeigu gyvūnas netekęs sąmonės	Naudotinas tik laipsniškai didinant koncentraciją.
Anglies monoksidas	+	+	+	-	++	1	Pavojus operatoriui

Sąmonės netekusiems graužikams gali būti taikomi kiti metodai, su sąlyga, kad gyvūnas neatgautų sąmonės iki nugaišimo.

Sparta: ++ labai greitas, + greitas, – lėtas. **Veiksmingumas:** ++ labai veiksmingas, + veiksmingas, – neveiksmingas. **Naudojimo paprastumas:** ++ paprasta naudoti, + reikia patirties, – reikalingas specialus mokymas. **Operatoriaus sauga:** ++ nėra pavojaus, + nedidelis pavojus, – pavojingas. **Estetinė vertė:** ++ estetiškai geras, + priimtina daugumai žmonių, – nepriimtina daugumai žmonių. **Įvertis:** 1–5, geriausias įvertinimas – 5.

6 lentelė. Triušių gaišinimo metodai

Medžiaga (metodas)	Sparta	Veiksmingumas	Naudojimo paprastumas	Operatoriaus sauga	Estetinė vertė	Bendras įvertis (1–5)	Pastabos
Pernelyg didelė anestetikų dozė	++	++	++	+	++	5	Gali būti naudojama iš anksto nuraminus gyvūną vaistais.
NRBM / anestetiniai mišiniai	++	++	-	+	++	4	Išvirkščiama į veną, tad reikalingas patyrimas.
Svaiginimas naudojant strypinį pistoletą	++	++	-	+	+	4	Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas, sunaikintos smegenys arba gyvūnas numarintas kitu būdu.
Stuburo slankstelių dislokacija	++	++	-	++	-	3 – jeigu gyvūnas sąmoningas 5 – jeigu gyvūnas netekęs sąmonės	Priimtinas mažiau nei 1 kg sveriantiems triušiams. Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas, sunaikintos smegenys arba gyvūnas numarintas kitu būdu.
Smegenų sukrėtimas	++	+	-	++	-	3	Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas, sunaikintos smegenys arba gyvūnas numarintas kitu būdu.
Svaiginimas elektros srove	++	+	++	-	+	3	Reikalinga specializuota įranga. Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas, sunaikintos smegenys arba gyvūnas numarintas kitu būdu.
Švitinimas mikrobangomis	++	++	-	++	+	3	Reikalinga specializuota įranga.
Galvos nukirtimas	+	+	+	-	-	1 – jeigu gyvūnas sąmoningas 5 – jeigu gyvūnas netekęs sąmonės	Mažiau nei 1 kg sveriantiems triušiams.
Anglies monoksidas	+	+	++	-	++	1	Pavojus operatoriui.
Greitas užšaldymas	+	+	++	++	+	1	Naudotina mažiau nei 4 g sveriantiems embrionams.

Sąmonės netekusiems triušiams gali būti taikomi kiti metodai, su sąlyga, kad gyvūnas neatgautų sąmonės iki nugaišimo.

Sparta: ++ labai greitas, + greitas, – lėtas. **Veiksmingumas:** ++ labai veiksmingas, + veiksmingas, – neveiksmingas. **Naudojimo paprastumas:** ++ paprasta naudoti, + reikia patirties, – reikalingas specialus mokymas. **Operatoriaus sauga:** ++ nėra pavojaus, + nedidelis pavojus, – pavojingas. **Estetinė vertė:** ++ estetiškai geras, + priimtina daugumai žmonių, – nepriimtina daugumai žmonių. **Įvertis:** 1–5, geriausias įvertinimas – 5.

7 lentelė. Šunų, kačių, šėškų ir lapių gaišinimo metodai

Sąmonės netekusiems šunims, katėms, šėškams ar lapėms gali būti taikomi kiti metodai, su

Medžiaga (metodas)	Sparta	Veiksmingumas	Naudojimo paprastumas	Operatoriaus sauga	Estetinė vertė	Bendras įvertis (1–5)	Pastabos
Pernelyg didelė anestetikų dozė	++	++	-	+	++	5	Gali būti naudojama iš anksto nuraminus gyvūną vaistais.
NRBM / anestetiniai mišiniai	++	++	-	+	+	4	Išvirkščiamas į veną, tad reikalingas patyrimas.
Nušovimas naudojant atitinkamus šautuvus, šaunamuosius ginklus ir šaudmenis	++	++	-	-	-	4	Turi atlikti patyręs šaulys. Gali reikėti metodo nugaišimui užtikrinti.
Svaiginimas naudojant strypinį pistoletą	++	++	-	++	+	3	Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas, sunaikintos smegenys arba gyvūnas numarintas kitu būdu.
Svaiginimas elektros srove	++	++	-	-	-	3	Reikalinga specializuota įranga. Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas, sunaikintos smegenys arba gyvūnas numarintas kitu būdu.
Smegenų sukrėtimas	++	++	+	++	-	2	Naudotina naujagimiams. Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas, sunaikintos smegenys arba gyvūnas numarintas kitu būdu.

sąlyga, kad gyvūnas neatgautų sąmonės iki nugaišimo.

Sparta: ++ labai greitas, + greitas, – lėtas. **Veiksmingumas:** ++ labai veiksmingas, + veiksmingas, – neveiksmingas. **Naudojimo paprastumas:** ++ paprasta naudoti, + reikia patirties, – reikalingas specialus mokymas. **Operatoriaus sauga:** ++ nėra pavojaus, + nedidelis pavojus, – pavojingas. **Estetinė vertė:** ++ estetiškai geras, + priimtina daugumai žmonių, – nepriimtina daugumai žmonių. **Įvertis:** 1–5, geriausias įvertinimas – 5.

8 lentelė. Didelių žinduolių gaišinimo metodai

Medžiaga (metodas)	Sparta	Veiksmingumas	Naudojimo paprastumas	Operatoriaus sauga	Estetinė vertė	Bendras įvertis (1–5)	Pastabos
Pernelyg didelė anestetikų dozė	++	++	-	+	++	5	Gali būti naudojama iš anksto nuraminus gyvūną vaistais.
Svaiginimas naudojant strypinį pistoletą	++	++	+	+	+	5	Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas, sunaikintos smegenys arba gyvūnas numarintas kitu būdu.
Nušovimas naudojant atitinkamus šautuvus, šaunamuosius ginklus ir šaudmenis	++	++	+	-	+	4	Turi atlikti patyręs šaulys. Gali reikėti metodo nugaišimui užtikrinti. Naudotina lauko sąlygomis.
NRBM / anestetiniai mišiniai	++	++	-	+	++	4	Išvirkščiamas į veną, tad reikalingas patyrimas.
Inertinės dujos (Ar)	++	++	+	+	+	4	Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas, sunaikintos smegenys arba gyvūnas numarintas kitu būdu. Tinka kiaulėms.
Svaiginimas elektros srove	++	++	+	-	-	3	Reikalinga specializuota įranga. Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas, sunaikintos smegenys arba gyvūnas numarintas kitu būdu.
Smegenų sukrėtimas	++	+	-	+	+	3 – jeigu gyvūnas sąmoningas 5 – jeigu gyvūnas netekęs	Nedelsiant po to turi būti nuleistas kraujas, sunaikintos smegenys arba gyvūnas

Sąmonės netekusiems kitiems dideliems žinduliams gali būti taikomi kiti metodai, su sąlyga, kad gyvūnas neatgautų sąmonės iki nugaišimo.

Sparta: ++ labai greitas, + greitas, – lėtas. **Veiksmingumas:** ++ labai veiksmingas, + veiksmingas, – neveiksmingas. **Naudojimo paprastumas:** ++ paprasta naudoti, + reikia patirties, – reikalingas specialus mokymas. **Operatoriaus sauga:** ++ nėra pavojaus, + nedidelis pavojus, – pavojingas. **Estetinė vertė:** ++ estetiškai geras, + priimtina daugumai žmonių, – nepriimtina daugumai žmonių. **Įvertis:** 1–5, geriausias įvertinimas – 5.

9 lentelė. Nežmoginių primatų gaišinimo metodai

Medžiaga (metodas)	Sparta	Veiksmingumas	Naudojimo paprastumas	Operatoriaus sauga	Estetinė vertė	Bendras įvertis (1–5)	Pastabos
Pernelyg didelė anestetikų dozė	++	++	-	+	++	5	Gali būti naudojama iš anksto nuraminus gyvūną vaistais.

Sąmonės netekusiems nežmogiškiams primatams gali būti taikomi kiti metodai, su sąlyga, kad gyvūnas neatgautų sąmonės iki nugaišimo.

Sparta: ++ labai greitas, + greitas, – lėtas. **Veiksmingumas:** ++ labai veiksmingas, + veiksmingas, – neveiksmingas. **Naudojimo paprastumas:** ++ paprasta naudoti, + reikia patirties, – reikalingas specialus mokymas. **Operatoriaus sauga:** ++ nėra pavojaus, + nedidelis pavojus, – pavojingas. **Estetinė vertė:** ++ estetiškai geras, + priimtina daugumai žmonių, – nepriimtina daugumai žmonių. **Įvertis:** 1–5, geriausias įvertinimas – 5.

VI PRIEDAS

20 straipsnio 4 dalyje minimų aspektų sąrašas

1. Galiojantys nacionalinės teisės aktai, susiję su gyvūnų įsigijimu, būtinaja priežiūra, priežiūra ir naudojimu mokslo procedūrose.
2. Etikos principai, susiję su žmonių ir gyvūnų santykiais, savaimine gyvybės verte ir argumentais už ir prieš gyvūnų naudojimą mokslo procedūrose.
3. Fundamentinė biologija, susijusi su anatomija, fiziologinėmis savybėmis, veisimu, genetika ir genetiniais pakitimais.
4. Gyvūnų elgsena, jų būtinosios priežiūros ir aplinkos gerinimo metodai.
5. Gyvūnų sveikatos valdymas ir higiena.
6. Dažniausiai laboratorijose naudojamų rūšių gyvūnų patiriamos baimės, skausmo ir kančios atpažinimas.
7. Anestezija, nuskausminimo būdai ir eutanazija.
8. Gyvūnų atžvilgiu humaniško procedūros užbaigimo momento taikymas.
9. Gyvūnų naudojimo pakeitimo, mažinimo ir jo sąlygų gerinimo reikalavimas.

VII PRIEDAS
36 straipsnio 3 punkte minimų aspektų sąrašas

1. Šių veiksmų svarba ir pateisinimas:
 - (hhh) gyvūnų naudojimo, nurodant gyvūnų kilmę, apytikrius skaičius, rūšis ir gyvenimo etapus;
 - (iii) procedūrų.
2. Įrodymas, kad pritaikyti esami gyvūnų naudojimo procedūrose pakeitimo, mažinimo ir jo sąlygų gerinimo metodai.
3. Projekte dalyvaujančių asmenų kompetencijos įrodymas.
4. Planuojamas anestezijos, analgezijos ir kitų nuskausminimo būdų naudojimas.
5. Bet kokios formos gyvūnų kančios nuo gimimo iki mirties mažinimas, vengimas ir palengvinimas.
6. Gyvūnų apgyvendinimo, būtinosios priežiūros ir priežiūros sąlygos.
7. Gyvūnų atžvilgiu humaniško ankstyvo procedūros užbaigimo momento taikymas.
8. Eksperimentinė arba stebėjimo strategija ir statistinis planas, naudojami siekiant kuo labiau sumažinti gyvūnų skaičių, jų patiriamą kančią ir poveikį aplinkai.
9. Gyvūnų viso gyvenimo patirtis ir pakartotinas jų naudojimas.
10. Nereikalingo procedūrų kartojimo vengimas.

**FINANSINĖ TEISĖS AKTO PASIŪLYMO PAŽYMA, SKIRTA PASIŪLYMAMS,
KURIŲ POVEIKIS BIUDŽETUI YRA IŠIMTINAI SUSIJĘS SU PAJAMOMIS**

1. PASIŪLYMO PAVADINIMAS

Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos, kuria panaikinama Direktyva 86/609/EEB dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos.

2. BIUDŽETO EILUTĖS

Skyrius ir straipsnis:

Biudžete numatoma suma atitinkamais metais:

3. FINANSINIS POVEIKIS

Pasiūlymas neturi finansinio poveikio.

Pasiūlymas neturi finansinio poveikio išlaidoms, tačiau turi poveikį pajamoms, poveikis yra toks:

(Mln. eurų, dešimtųjų tikslumu)

Biudžeto eilutė	Įplaukos ³²	12 mėn. laikotarpis nuo metai / mėnuo / diena	[n metai]
... straipsnis	<i>Poveikis nuosaviesiems ištekliams</i>		
... straipsnis	<i>Poveikis nuosaviesiems ištekliams</i>		

Padėtis pradėjus taikyti priemonę					
	[n+1]	[n+2]	[n+3]	[n+4]	[n+5]

³² Tradicinių nuosavųjų išteklių atveju (žemės ūkio mokesčiai, cukraus mokesčiai, muitai) turi būti nurodytos grynosios sumos, t. y. bendros sumos atskaičius 25 % surinkimo išlaidų.

... straipsnis					
... straipsnis					

4. KOVOS SU SUKČIAVIMU PRIEMONĖS

5. KITOS PASTABOS